

ŠPITAVSKE NOVICE

ŠTEVILKA 4, LETO 2021

*VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE
TER
SREČNO IN ZDRAVO NOVO LETO 2022!*

NAPOVEDNIK

- Tržaški in ljubljanski najdenčki v župniki Špitalič, str. 3
- Šolsko leto 1962/1963 v Špitaliču, str. 10
- Anton Mezeg, župnik v Špitaliču, str. 13
- Planina črnega zlata – prižig kope na Lipovcu, str. 13
- Delovanje Krajevne skupnosti Špitalič v letu 2021, str. 15
- Delovanje društva ŠKT Špitalič v letu 2021, str. 16
- Tudi upokojenecem se dogaja, str. 18
- Prostovoljno gasilsko društvo Špitalič, str. 22
- Ko srce nepravilno bije, str. 40
- Na kratko o cepivih, str. 43

ŠPITAVSKE NOVICE, številka 4, leto 2021

Izdajatelj: Športno kulturno turistično društvo Špitalič

Naslov: Špitalič 32a, 1221 Motnik

E-mail: sktd.spitalic@gmail.com

Uredila: Bojana Pančur

Lektorica: Alenka Grobljar

Oblikovanje in tisk: FlopiTisk (Flopi d. o. o.)

Slika na naslovnici (Špitalič iz zraka): arhiv društva, leto 2019

Špitavske novice prejmejo vsa gospodinjstva v *KS Špitalič* brezplačno.
Ogledate si jih lahko tudi na portalu *kamnik.info*.

TRŽAŠKI IN LJUBLJANSKI NAJDENČKI V ŽUPNIJI ŠPITALIČ

Znano je, da je v 19. stoletju v hribih pod Kumom in v župnijah Črnega Grabna živel veliko tržaških in ljubljanskih najdenčkov; manj znano pa je, da jih je bilo veliko tudi v župnijah Zgornji Tuhinj in Špitalič.

Za tuhinjsko faro obstaja seznam, iz katerega je razvidno, da je bilo v župniji med letoma 1825 do 1861 evidentiranih 197 tržaških najdenčkov. Za Špitalič podobnega imenika ni, sem pa v mrliških in poročnih župnijskih matičnih knjigah našla podatke za 55 umrlih in 29 porok tržaških oziroma ljubljanskih najdenčkov.

Kdo so bili tržaški oz. ljubljanski najdenčki?

Zgodovinar dr. Boris Golec¹ je pred več kot tremi desetletji objavil raziskavo z naslovom *Tržaški in ljubljanski najdenčki v kumljanskih hribih*². Po njegovih zapisih sem povzela splošne podatke o najdenčkih, vse ostale podatke sem poiskala po arhivih.

Izraz »najdenček« za zapuščene in najdene otroke, ki so bili v 19. stoletju iz tržaške ali ljubljanske najdenišnice oddani v plačano rejo na podeželje, ni najbolj ustrezen, saj je bilo število najdenih otrok med njimi majhno, a je bil zanje uradni naziv Triesterfindling (tržaški najdenec) oziroma Laibacherfindling (ljubljski najdenec), redkeje Findelkind (najdenček). Med ljudmi se je zanje prijelo ime »tržašk« ali »tržaška«.

V porodnišnici rojeni otroci, oddani v najdenišnico, so bili večinoma nezakonski otroci, njihove matere pa služkinje, ki so se predvsem zaradi službe odpovedale otroku. Ti otroci imajo v dokumentih vpisano mater, očeta pa ne.

Med materami, ki so rodile zunaj porodnišnice, so bila neporočena mestna in kmečka dekleta, zapornice, igralke, vdove, pa tudi revnejše poročene predmestne ženske in oficirske žene, ki so hotele prikriti sramoto.

Vzroki za zapustitev so bili najrazličnejši. Ob družbeno nesprejemljivem detomoru je bila odložitev otroka na obljudenih krajih (pred cerkvenimi in samostanskimi vrati, na hišnem pragu premožnejših družin, ob vhodu na pokopališče in podobno), kjer bi ga najhitreje našli (novorojenčki so le tako imeli možnost preživetja), navadno najboljša rešitev za nezaželeno nosečnost (npr. prešuštvo, incest, posilstvo, nezakonski otrok). Nemaokrat je zapustitvi otroka botrovala tudi materina revščina, preveliko število otrok v družini, bolezen in deformirani novorojenčki.

Najdenčki so bili v nekaj dneh (izjemoma po nekaj mesecih ali letu dni) oddani v najdenišnico, krščeni so bili po navadi v župnijah, kjer so jih našli. Nekateri so imeli prave priimke, drugim jih je duhovnik dal po kraju najdbe, nekateri so dobili priimke, ki so pravzaprav osebna imena, le izjeme so priimki, kot je Zavržen.

Najdenišnica je potem pogosto še isti ali naslednji dan izročila otroka skupaj z rejniško pogodbo stranki, ki se je oglasila v ustanovi. Po najdenčke so v Trst ali Ljubljano nekateri rejniki odhajali sami, ustni viri pa pravijo, da so jih iz Trsta v naše kraje vozili s kočijo in konjsko vprego. Spremljala jih je bogato oblečena Findelträgerin (prenašalka najdenčkov).

Oskrba zapuščenega otroka se je ljudem na podeželju splačala še zlasti zato, ker je bil s tem zagotovljen dodaten reden vir dohodka. Oskrbnino so rejnikom (praviloma zakoncema) posredovali župnijski uradi, ki so sicer hranili tudi rejniške pogodbe in urejali vse zadeve ob vrnitvi otroka svojcem ali predaji drugim rednikom.

Ko je rejenec dopolnil osmo leto starosti, so obveznosti najdenišnice do rejnikov prenehale, otrok pa je bil dotedanjim rejnikom prepuščen v nadaljnjo brezplačno oskrbo. Dr. Golec ugotavlja, da se je najslabše godilo tistim, ki so delali kot hlapci in dekle in so bili na milost in nemilost prepuščeni gospodarju.

¹ Dr. Boris Golec, znanstveni svetnik, redni profesor na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.

² V: Kronika (Ljubljana), letnik 37, številka 3 (1989) str. 192–202.

Najdenčki v župniji Špitalič

Ker za župnijo Špitalič ni ohranjenega seznama tržaških in ljubljanskih najdenčkov, je podatke o njih moč črpati le iz župnijskih matičnih knjig: mrliških (če so v tej župniji umrli) in poročnih (če so se v tej župniji poročili). V poročnih so večinoma vpisani brez staršev, pod imenom je zapisano Triesterfindling ali Laibacherfindling. Zapuščenim otrokom, rojenim v porodnišnici, so zapisali tudi materino ime.

V mrliško matično knjigo župnije Špitalič so v času od 1844 do 1852 ob smrti najdenčka vpisali tudi ime rejnice (Pflegetutter), prej in kasneje pa ne. V poročni knjigi od 1835 do 1855 se včasih pojavita imeni obeh rejnikov (Pflegetater in Pflegetutter).

Potencialni rejniki so morali predhodno predložiti potrdilo o premoženju in moralnosti. Rejniške družine so bile v Beli, Špitaliču, Okrogu in Češnjicah. Točno število ni znano, bilo pa jih je veliko. Nekateri so imeli tudi po več najdenčkov naenkrat. Zanimivo je, da je bilo v naših krajih več tržaških kot pa ljubljanskih – verjetno so za tržaške dobili večje plačilo.

Umrljivost je bila velika

Najdenčki so bili k rejnikom pripeljani stari od nekaj dni do nekaj mesecev (redko starejše). Umrljivost je bila velika. V mrliških knjigah župnije Špitalič (1784–1833 in 1833–1867) sem v letih od 1827 do 1866 našla vpise smrti 41 tržaških in 14 ljubljanskih najdenčkov, ki so večinoma umrli že v prvem letu življenja. Nekaj jih je dočakalo dve, tri leta, dva po osem let, ena najdenka pa je v starosti 16 let umrla zaradi izčrpanosti (verjetno zaradi težkega dela).

15.		Sterb.		Register	
Jahr, Monat und Tag	Stadt, Markt, oder Dorf	Haus Nro.	Namen des Verstorbenen	Religion	
				Kath. lisch	Protest. lisch
1857					
Juli 17. 19.	Bella	27	Anton ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818	1	—
20. 22.	Obroz	7	Pharba ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818	1	—
22. 24.	Kirchberbet	10	Johann ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818	1	—
25. 5.	Kirchberbet	7	Maria ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818	1	—
5. 7.	Obroz	6	Francisca ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818	1	—
19. 21.	Obroz	4	Barbara ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818	1	—
28. 30.	Bella	32	Anna ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818	1	—
August 1. 3.	Kirchberbet	20	Maria ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818	1	—
2. 4.	Obroz	7	Margherita ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818 geb. 1818, ^{geb. 1818} geb. 1818	1	—

Mrliška knjiga Špitalič 1833–1867, str. 46 (Zaslonski posnetek)

Vzroki umrljivosti so bili različni: oslabelost, griža; od julija do avgusta 1857 je v enem mesecu na različnih naslovih zaradi božjasti (Fraisen) umrlo šest najdenčkov v starosti od treh do devetih mesecev.

<u>Julij</u> 5.	7.	Kerststätt	7	Maria Theresia Lini Einling in Pflanzung Pflanzung Maria Theresia	1	—
5.	7.	Okrog	6	Francisca Hartner Einling in Pflanzung Pflanzung Maria Theresia	1	—
19.	21.	Okrog	4	Giovanni Curant Einling in Pflanzung Pflanzung Maria Theresia	1	—
28.	30.	Bella	32	Luzia Giuseppe Lini Einling in Pflanzung Pflanzung Maria Theresia	1	—
<u>August</u> 1.	3.	Neuthal	20	Maria Vook Einling Einling in Pflanzung Pflanzung Maria Theresia	1	—
2.	4.	Okrog	1	Margherita Böck Einling in Pflanzung Pflanzung Maria Theresia	1	—

Od julija do avgusta 1857 je zaradi božjasti umrlo šest najdenčkov (Zaslonski posnetek, izsek)

Iz spodnje preglednice je razvidno, da jih je v Okrogu 6 v sedemindvajsetih letih (1834–1861) umrlo devet, v Špitaliču 20 v devetnajstih letih (1838–1857) pet in v Beli 32 v šestih letih (1851–1857) tudi pet.

UMRLI NAJDENČKI V ŽUPNIJI ŠPITALIČ (1827–1859)³

Datum smrti:	Kraj: ⁴	Ime in priimek:	Iz najdenišnice:	Rejnica:
23. 8. 1859	Bela 4	Helena Hrvatin	Trst	
18. 8. 1842	Bela 7	Giusseppe Doblar	Trst	
14. 10. 1852	Bela 7	Theresia Agostina	Ljubljana	Luzia Streicher
6. 1. 1844	Bela 8	Matthäus Saloschnig	Ljubljana	Maria Malli
16. 6. 1844	Bela 11	Genovefa Bregar	Ljubljana	Helena Hrastouz
28. 6. 1859	Bela 15	Josefa Gartroža	Ljubljana	

³ Podatki so iz mrliških matičnih knjig župnije Špitalič 1784–1833 in 1833–1867.

⁴ Kraji so v matičnih knjigah zapisani kot: Bella, St. Nicolai in Bella; Neuthal; Okroh; Kerstatten (Češnjice). V tistem času so pisali v nemščini in je tudi zapis krajev, osebnih imen in priimkov ponemčen.

14. 10. 1834	Bela 16	Maria Nacinovich	Trst	
20. 6. 1836	Bela 22	Elena Elmi	Trst	
6. 7. 1834	Bela 24	Jakob Gradasso	Trst	
12. 2. 1827	Bela 28	Antonia Antoni	Trst	
25. 10. 1836	Bela 30	Giovanni Nep. Belle	Trst	
21. 10. 1851	Bela 32	Maria Gollia	Trst	Gertrud Vadlan
25. 1. 1852	Bela 32	Theresia Tartaglia	Trst	Gertraud Vadlan
31. 10. 1852	Bela 32	Anna Moshina	Trst	Gertraud Wadlan
16. 2. 1855	Bela 32	Joseph Lubich	Trst	Gertraud Wadlan
28. 9. 1857	Bela 32	Luigi Luigioni	Trst	Gertraud Wadlan
17. 6. 1834	Bela 34	Agatha Aretusa	Trst	
3. 7. 1835	Bela 34	Santo Bonaventura	Trst	
2. 9. 1860	Špitalič 10	Barbara Grabnar	Ljubljana	
31. 7. 1850	Špitalič 11	Catharina Mewa	Ljubljana	Ursula Koroschitz
16. 4. 1852	Špitalič 11	Joseph Koritnik	Ljubljana	Ursula Koroschitz
3. 6. 1854	Špitalič 11	Emiol Emari	Trst	Ursula Koroschitz
10. 8. 1843	Špitalič 14	Theresia Jakobizh	Ljubljana	
3. 2. 1866	Špitalič 15	Elisabeth Ješ	Trst	
24. 2. 1843	Špitalič 19	Michael Borschtner	Ljubljana	
3. 11. 1838	Špitalič 20	Elisabeth Ferčkal	Trst	
27. 10. 1840	Špitalič 20	Maria Montes	Trst	
27. 4. 1841	Špitalič 20	Elisa Panurca	Trst	
27. 4. 1845	Špitalič 20	Helena Franovich	Ljubljana	Maria Stermscheg
1. 8. 1857	Špitalič 20	Maria Vovk	Trst	Maria Kropiuscheg
26. 1. 1852	Špitalič 26	Luguia Lobnitzky	Trst	Bernarda Hrastouz
8. 2. 1855	Okrog 1	Andreas Schiwitz	Trst	Anna Volkar
2. 8. 1857	Okrog 1	Margerita Ovčarič	Trst	Anna Volkar
22. 12. 1857	Okrog 1	Martin Maldizh	Ljubljana	Anna Volkar
6. 5. 1858	Okrog 2	Theresia Filomena Elvira Fercelli	Trst	Anna Zencel

26. 2. 1843	Okrog 4	Valentinus Briganti	Trst	
25. 5. 1843	Okrog 4	Maria Preg	Ljubljana	
19. 7. 1857	Okrog 4	Giovani Curant	Trst	Maria Hribouscheg
18. 12. 1834	Okrog 6	Johan Zapadroka	Trst	
1. 7. 1836	Okrog 6	Josepha Cuhter	Trst	
30. 7. 1836	Okrog 6	Anna Bisiak	Trst	
23. 4. 1844	Okrog 6	Josepha Taplar	Ljubljana	Anna Hatze
9. 11. 1851	Okrog 6	Catharina Krassel	Trst	Barbara Hatze
2. 8. 1853	Okrog 6	Anton Visintin	Trst	Barbara Hatze
22. 2. 1855	Okrog 6	Johanna Saitz	Trst	Barbara Hatze
5. 7. 1857	Okrog 6	Francisca Harter	Trst	Barbara Hatze
10. 6. 1861	Okrog 6	Franz Miheuc	Trst	
10. 4. 1855	Okrog 7	Catharina Budau	Trst	Appolonia Drolz
5. 3. 1863	Okrog 7	Maria Južna	Trst	
2. 9. 1865	Okrog 9	Anna Pust	Trst	
5. 7. 1857	Češnjice 7	Maria Puzina	Ljubljana	Maria Drolz
11. 10. 1858	Češnjice 7	Antonia Kallin	Ljubljana	
29. 12. 1863	Češnjice 8	Katharina Fonn	Trst	
24. 3. 1864	Češnjice 8	Martin Andrich	Trst	
16. 10. 1866	Češnjice 8	Elisabeth Milač	Trst	

Iz samih naslovov danes ni možno direktno razbrati, pri kateri družini oz. na kateri domačiji so se najdenčki nahajali, saj so se hišne številke v posameznih vaseh večkrat spremenile. Rejniki so zagotovo bili: Rovinetovi (Okrog 1), Hudomalovi (Okrog 6), Vodlanovi (Špitalič 32), Bizjakovi (Špitalič 11), Strmškovi (Špitalič 20), Jernačevi z Nadlistnika (Bela 8), Hudomalovi z Nadlistnika (Bela 11).

Poroke najdenčkov

Veliko najdenčkov je odraslo na širšem področju Špitaliča (vključno s Češnjicami). Tu so se poročili in živeli, nekaj pa se jih je po poroki odselilo neznano kam.

Nekateri so se s poroko priselili iz drugih župnij, npr. iz Zgornjega Tuhinja: Maria Sargonja (hči tržaške najdenke), Francišek Vangos, Simon Mezzori, Maria Massi. V Špitalič se je preselil tudi potomec dveh med seboj poročenih tržaških najdenčkov iz župnije Šentjurij-Podkum, s priimkom Avreljo⁵.

⁵ Boris Golec je zapisal, da v Podkumu ne znajo izgovarjati priimka Aurelio, zato je tam neuradno postal Uréjles.

V Špitaliču se je med leti 1835 in 1891 (PMK Špitalič 1816–1896) poročilo 17 tržaških in 12 ljubljanskih najdenčkov. Nekaj tudi med seboj in včasih se je našel kak gospodar, ki jima je dal stanovanje v svoji koči. So pa tudi primeri, ko se je sin ali hči tržaškega najdenčka tudi poročil/a z najdenčkom. Nekaj primerov:

Prva poroka ljubljanskega najdenčka je bila vpisana 30. 5. 1835, ko se je poročil 33-letni **Franc Kerle**, gostač v Beli 16, z nevesto Lucijo Pavlič iz Špitaliča 26.

Čez dobrih 40 let se je njun 36-letni sin **Michael Kerle**, stanujoč v Okrogu 4, poročil s 24-letno **tržaško najdenko Mauro Mauri** iz Okroga 6.

Dne 30. 8. 1841 sta se poročila Melchior Hribar, stanujoč Špitalič 13, in 20-letna **tržaška najdenka Appolonia Apolide**, bivajoča v Špitaliču 4.

Čez 31 let se je njuna 27-letna hči Margareth Hribar, dekla, stanujoča v Špitaliču 23, poročila s 30-letnim **ljubljskim najdenčkom Francem Kervino**, stanujočim v Okrogu 1.

Dne 24. 5. 1869 sta se poročila 30-letni **tržaški najdenček Mathias Gasparica** iz Špitaliča 7 in 25-letna **ljubljska najdenka Katarina Šafar** iz Špitaliča 5. Kasneje zagotovo nista živela v župniji Špitalič, saj sta njuna priimka v župniji Špitalič nepoznana.

Vpis poroke tržaškega najdenčka in ljubljanske najdenke dne 24. 5. 1869 (Zaslonski posnetek, izsek)

Leta 1882 sta se poročila 25-letni **ljubljski najdenček Johann Petrovčič** in 22-letna **ljubljska najdenka Johanna Liberšar** iz Okroga 5. Priimek Petrovčič je še danes poznan.

POROKE NAJDENČKOV V ŽUPNIJI ŠPITALIČ⁶

Dat. poroke:	Ženin/ nevesta:*	Roj.:	Bivanje ob poroki:	Rejnik in rejnica:
11. 7. 1859	Aloisia Ost	TS	Bela 7	
10. 9. 1879	Johann Gros	LJ	Bela 7	
9. 11. 1891	Nikolaus Kašir (Kušar)	LJ	Bela 10	
26. 1. 1874	Maria Mahovne	LJ	Bela 11	
15. 2. 1882	Maria Antonia Marinsi	TS	Bela 11	

⁶ Podatki so iz poročne matične knjige Špitalič 1816–1895.

2. 5. 1855	Maria Mainza	TS	Bela 14	Johann in Maria Saitz
30. 5. 1835	Franc Kerle	LJ	Bela 16	Marija Lipouschek
13. 6. 1881	Franziska Laurinc	TS	Bela 16	
30. 5. 1881	Maria Oblak	TS	Bela 18	
8. 2. 1841	Bernardina Berna	TS	Bela 32	Gregor Wadlan in Maria Podwregar
20. 6. 1853	Maria Mushizh	TS	Špitalič 3	
30. 8. 1841	Appolonia Apolide	LJ	Špitalič 4	Martin Kokal (organist) in Maria Homan
24. 2. 1868	Katharina Jerina	TS	Špitalič 4	
12. 6. 1865	Theresia Uranker	LJ	Špitalič 5	
24. 5. 1869	Katharina Šfar	LJ	Špitalič 5	
24. 5. 1869	Mathias Gasparica	TS	Špitalič 7	
16. 2. 1870	Franziska Prepeluh	LJ	Špitalič 20	
25. 1. 1886	Johann Franz Novak	TS	Špitalič 21	
21. 2. 1870	Maria Šurca	LJ	Špitalič 22	
1. 2. 1875	Franz Kervina	LJ	Okrog 1	
1. 3. 1886	Pascha Dominica Pasquale	TS	Okrog 2	
7. 2. 1876	Maura Mauri	TS	Okrog 4	
16. 10. 1882	Johann Petrovčič	LJ	Okrog 4	
10. 2. 1890	Maria Mace	TS	Okrog 4	
20. 5. 1878	Franziska Koželj	TS	Okrog 5	
16. 10. 1882	Johanna Liberšar	TS	Okrog 5	
21. 7. 1841	Maria Novak	LJ	Okrog 6	Matthäus in Ursula Tonin
9. 9. 1869	Anton Raspotnik	TS	Okrog 6	
7. 5. 1883	Johann Ahčan	TS	Črni Vrh 4	

* vpisani so samo najdenčki, ne pa tudi njihovi ženini oz. neveste;
LJ = najdenišnica Ljubljana, TS = najdenišnica Trst

Tržaški in ljubljanski najdenčki so kot ženini oziroma neveste ob porokah pogosto še bivali pri rejnikih, nekateri tudi na naslovih, kjer so služili, le redki so že imeli svoje kajže. S pridnostjo in trdim delom so sčasoma kupili kak košček zemlje in tako prišli do svoje lastnine. Včasih pa je kakšen gospodar brez svojih otrok vzel pridnega najdenčka (ki ga je imel prej v reji) za svojega in mu ob poroki s pogodbo izročil posestvo.

Zaključek

Tržaški in ljubljanski najdenčki so del pomembne špitališke zgodovine in zagotovo jih je bilo v špitališki fari veliko več, kot sem jih našla v omenjenih virih. Nekateri so bili vrnjeni sorodnikom, drugi so umrli oz. so se poročili v drugih župnijah. Iz župnijskega zapisnika duš (Status animarum) bi se lahko razbralo veliko podatkov, a ni ohranjen. Zagotovo pa še živi nekaj potomcev tistih, ki so ostali v Špitaliču.

Zanimivo bi bilo najti kakšno rejniško pogodbo. Morda se še skriva v skrinji na podstrešju kakšne starejše kmečke hiše, kdo ve?

Raziskala in zapisala: Marinka Mošnik

Viri:

- Boris GOLEC (1989). Tržaški in ljubljanski najdenčki v Kumljanskih hribih. *Kronika (Ljubljana), letnik 37, številka 3.*
- Arhiv Republike Slovenije, AS 176/L/L173/s/PUA. Franciscejski kataster. *Abecedni imenik lastnikov občine Špitalič* (1827).
- Birski zapisnik župnije Špitalič (1903–1933).
- Nadškofijski arhiv Ljubljana. Matične knjige župnij Motnik, Šmartno v Tuhinju, Špitalič, Zgornji Tuhinj.
- Nadškofijski arhiv Ljubljana. *Verzeichnis der in dem Pfarr Obertuchein bestindlichen Triesterfindelkinder* (1825–1861).
- <http://www.kd-domzale.si/kofutnikova-domacija-.html> (dostop 2. 11. 2021).

ŠOLSKO LETO 1962/1963 V ŠPITALIČU

V šolskem letu 1962/1963 so s poukom pričeli 5. septembra. Tudi to leto je pouk potekal v dveh izmenah. V prvi izmeni so pouk obiskovali 4., 5., 6. in 7. razred, skupaj 24 učencev. V drugi izmeni so pouk obiskovali 1., 2. in 3. razred, skupaj 22 učencev. 8. razreda to šolsko leto ni bilo. Skupno število učencev, ki so obiskovali pouk, je znašalo 46. Pouk je potekal 5 dni v tednu in tedensko je bilo opravljenih 35 pedagoških ur.

Ukinitev šolske mlečne kuhinje

Šolsko mlečno kuhinjo so tega leta ukinili. Občinski odbor Rdečega križa je namreč s tem šolskim letom brezplačno dodeljeval samo še mleko v prahu, vse ostalo pa je bilo potrebno kupiti iz prispevkov, ki so jih mesečno plačevali učenci oz. njihovi starši. Starši so temu ukrepu na roditeljskem sestanku nasprotovali in soglasno izjavili, da višjih mesečnih prispevkov ne bodo več plačevali, kljub vedenju, da so bile do sedaj šolske malice cenovno zelo ugodne. Pripomba staršev, da v tem šolskem okolišu ni več siromašnih in socialno ogroženih staršev, ki ne bi mogli svojim otrokom sami zagotoviti malice, je šolski odbor zelo razburila. Odbor se je vsled volji staršev zahvalil dosedanji kuharici Branislavi Kunaver za njeno prizadevno delo in kuhinja je prenehala s svojim delovanjem.

Gospodarska dejavnost na šoli

V kopalnici v I. nadstropju se je pokvarila peč in potrebno je bilo kupiti in montirati novo. Istočasno je vodovodni inštalater popravil vse vodovodne napeljave v šolskih straniščih. V tem šolskem letu je bila v Kamniku dograjena tudi nova osnovna šola. Vanjo se je preselila dosedanja I. (severna) osnovna šola. Njen ravnatelj je postal Slavko Ferbežar. V staro šolsko poslopje na Titovem trgu se je vselilo PTT podjetje. Pred preselitvijo v novo zgradbo je ravnatelj Ferbežar, skladno s sklepom občinskega sveta za šolstvo, ves stari šolski inventar razdelil oziroma ponudil ostalim

osnovnim šolam v občini. Nova šola v Kamniku je imela namreč v prostorih povsem nov inventar. Ponudbo je izkoristila tudi šola v Špitaliču. Brezplačno so pridobili 3 katedre (pisalne mize, ki jih do sedaj na šoli niso imeli), več klopi in stolov, dvodelno omaro s 4 vrati ter veliko Lutzovo peč. To so postavili v spalnici šolskega upravitelja, ker je stara lončena peč odslužila svojemu namenu.

Novoletna jelka

Na priporočilo občinskega odbora SZDL Kamnik in njenega predsednika Vinka Dobnikarja, da naj posamezne tovarne v Kamniku prevzamejo patronat nad osnovnimi šolami v občini, je patronat nad šolo v Špitaliču prevzela tovarna Eta - živilska industrija Kamnik. Ta ukrep je bil zelo dobrodošel, saj je sindikalna podružnica tega podjetja od tega leta dalje vsako leto občutno finančno podprla šolo, zlasti pri obdarovanju učencev pod novoletno jelko in tudi pri financiranju šolskih izletov.

Šolske slovesnosti in praznovanja

Tekom leta so potekale številne šolske in druge proslave, zlasti ob državnih praznikih. 29. septembra 1962 so pionirji praznovali 20. obletnico obstoja pionirske organizacije. Dan je bil pouka prost in učenci so ga izkoristili za športni dan. Ta praznik so od tedaj pionirji praznovali vsako leto.

Pionirska organizacija

Konec aprila 1963 so pionirji sodelovali, tako kot vsa leta do sedaj, v Titovi štafeti na relaciji, dolgi 3 km. Trasa je potekala od šole do vrha Kozjaka. Pred šolo so prevzeli štafetno palico od motniških pionirjev, na Kozjaku pa so jo predali pionirjem Tuhinjske šole.

Tudi 25. maja, na Titov rojstni dan, so enako kot v prejšnjih letih, praznovali v obliki športnega dneva, tekmovali so v različnih športnih disciplinah in športnih igrah.

Pionirji so bili naročeni tudi na mladinski tisk, ki so ga z veseljem prebirali, predvsem Ciciban, Pionirski list in Kurirček. Posamezne sestavke v tem tisku so redno uporabljali tudi pri pouku, zlasti pri slovenskem jeziku.

Šolski izlet

Na šolski izlet so se odpravili 18. junija 1963 v Ljubljano. Obiskali so muzej revolucije NOB v Tivoliju, zoološki vrt ter Ljubljanski grad. Spotoma so si ogledali še nekatere ostale značilnosti in znamenitosti mesta Ljubljane.

Sodelovanje s krajevnimi organizacijami in drugi pomembnejši dogodki

Kmetijska zadruga Kamnik je uporabljala v zadružnem domu v Špitaliču le dve skladišči od treh za svoje namene. Trgovina v Špitaliču pa je poslovala do sedaj v silno neprimernih in nehi-gienskimi prostorih, v zasilno obnovljenem župnišču, kjer se je roba vlažila in kvarila in kjer so noč za nočjo gospodarile miši in podgane. Vsled tega sta trgovinska in sanitarna inšpekcija v Kamniku izdali odločbo o ukinitvi poslovanja te trgovine. Ukrep je bil absolutno upravičen, čeprav so bili prebivalci Špitaliča zaradi tega nekaj mesecev vezani na trgovino v Motniku. Posledično sta upravna odbora Krajeвне skupnosti Špitalič in SZDL Špitalič združila skupne moči in uredila vse potrebne dokumente, da so v zadružnem domu tretje prazno skladišče preuredili v trgovinski lokal. Tako je Špitalič dobil lepo in urejeno novo trgovino. Tudi to je bila za Špitalič pomembna povojna pridobitev. Ker bivši zadružni pisarni v novem domu nista več služili svojemu namenu, so večjo pisarno preuredili v sejno sobo - dvorano in od tega leta dalje so se vse seje in sestanki družbenopolitičnih organizacij vršile v tej dvorani in ne več, kot do sedaj, v šolskih prostorih.

Krajevni praznik Špitaliča in Motnika je bil 19. avgusta. Slovesnost je potekala ob spomeniku ustanovitve VI. SNOUB Slavka Šlandra na Gaberskih senožetih pod Šipkom. Po izveden dopoldanskem programu je organizacija ZB – NOV organizirala in pripravila tovariško srečanje in veselico na 10 minut oddaljeni domačiji Stanka Baloha – na Petrživcu.

Vsa povojna leta je krajevna organizacija Rdečega križa uspešno delovala. Čeprav je bilo vseh gospodarstev na območju krajevne skupnosti Špitalič le 78, je imela organizacija Rdečega križa vseskozi okrog 95 do 100 članov. Vsako leto so od občinskega odbora Rdečega križa v Kamniku prejeli po nekaj paketov hrane ter nekaj paketov oblačil, ki so jih razdelili socialno ogroženim in večštevilčnim družinam. Starim, onemoglim in zdravstveno ogroženim članom pa so nakazovali finančno pomoč. Organizacijo je prav tako tega leta uspešno vodil njen predsednik Jože Semprimožnik iz Slapov, njen tajnik pa je bil od leta 1958 dalje šolski upravitelj Rajko Kunaver. Slednji je imel na skrbi tudi omarico prve pomoči Rdečega križa, ki jo je oskrbovala organizacija z lastnimi sredstvi. Člani Rdečega križa so se redno udeleževali vsakoletnih krvodajalskih akcij. 19. junija 1963 se je akcije udeležilo 28 Špitaličanov.

Prešernova knjižnica

Šolski upravitelj Rajko Kunaver je bil od leta 1958 dalje poverjenik Prešernove družbe. Vsako leto je propagiral in zbiral naročnike na omenjeno knjižno zbirko. Pri tem so mu pomagali tudi učenci, ki so teden za tednom, predvsem pa v zimskem času, zelo radi posegali po knjigah šolske in pionirske knjižnice, doma pa kot vneti bralci nagovarjali starše, naj postanejo naročniki na Prešernovo knjižno zbirko. Letno je bilo naročnikov na to zbirko med 15 in 20.

Potres v Skopju

26. julija 1963 je ljudi pretresla novica o katastrofalnem potresu v Skopju, tudi vaščani Špitaliča so tega dne razpravljali le o tej novici. Samo smrtnih žrtev je bilo okrog 1.200, več tisoč je bilo ranjenih in težko poškodovanih in z vseh koncev sveta so ljudje odhajali v Skopje pomagat vsem prizadetim.

Zaključek šolskega leta

S poukom v tem šolskem letu so zaključili 20. junija. Učencem so razdelili izkaze o njihovem šolskem uspehu. Statistika učnega uspeha je bila sledeča:

Razred	Dečki	Deklice	Skupaj	Odlično	Prav dobro	Dobro	Zadostno	Ne-zadostno
1.	1	6	7	3	1	1	–	2
2.	3	3	6	3	1	2	–	–
3.	5	4	9	1	2	6	–	–
4.	4	9	13	–	2	7	–	4
5.	4	2	6	–	–	5	1	–
6.	2	2	4	–	2	2	–	–
7.	1	–	1	1	–	–	–	–
8.	–	–	–	–	–	–	–	–
Skupaj	20	26	46	8	8	23	1	6

Dosežen učni uspeh v šolskem letu 1962/1963 je bil 87 odstoten.

Špela Petrič

ANTON MEZEG, ŽUPNIK V ŠPITALIČU (1902-1935)

Anton Mezeg se je rodil 6. 5. 1868 v skromni družini na Dolenjski Dobravi. Odraščal je v skrbni družini neumorne delovne matere – trpinke in tihega skrbnega očeta in se prikopal do duhovnega poklica.

Bil je priljubljen tovariš duhovnim sobratom in skrben dušni pastir.

Novo mašo je imel 22. 7. 1894 v cerkvi sv. Petra v Ljubljani. Za duhovnega pastirja v Špitaliču je bil imenovan leta 1902 in tu služboval vse do svoje smrti.

Leta 1935 pred veliko nočjo se je njegovo zdravstveno stanje močno poslabšalo, zato se je šel zdraviti v ljubljansko Leonišče. Bil je poln telesnih betežnosti. Ni bilo videti nevarnosti, a sam je slutil, da se ne povrne več v Špitalič. Rad bi bil vsaj toliko okreval, da bi majniško pobožnost mogel opraviti v domači župniji, toda dnevi so mu bili že odmerjeni. Umrli je 18. 5. 1935.

(VIR: BOGOLJUB, julij 1935)

PRIPIS

Del članka sem dobesedno prepisal iz verskega časopisa Bogoljub iz julija 1935.

Približno pred mesecem dni me je kontaktirala gospa Marica Čeferin iz Studorja v Poljanski dolini. Anton Mezeg je bil njen daljni sorodnik. Obiskala je njegov grob v Špitaliču in zanimalo jo je vse o kraju in njegovi zgodovini.

Neizmerno je bila vesela, ko sem ji poslal zbornik, ki ga je napisala Jožica Kališnik, vse tri izdane Špitavske novice, zgibanke in Gasilsko kroniko 50 let. Res me je presenetilo, da so ljudje, ki jih zanima prav vse o našem kraju.

Poslala mi je kopijo fotografije, ki naj bi bila mogoče slikana v Špitaliču (mogoče jo kdo od starejših prepozna).

Valentin Hribar

Planina črnega zlata - prižig kope na Lipovcu

Vid Pirš ter člani njegove družine so zanesenjaki in odlični oglarji ter čebelarji, ki že petindvajset let na Lipovcu pripravljajo in zakurijo, 'ogencjo' - oglarsko kopo. Ob letošnjem četrtem stoletnem jubileju je kopo prižgala županja Občine Lukovica mag. Olga Vrankar.

Na Lipovcu je letos oglarilo več oglarjev, ki so kopo v petek, 20. avgusta 2021, pripravljali od osme ure zjutraj, saj je bilo potrebno kopo zasuti z do dvajset centimetrov debelo plastjo zemlje od vznožja pa vse do vrha, da je ostala samo luknja, v kateri se zakuri in se jo nato zapre z železnim pokrovom. Žene so v koči na Lipovcu ta čas pripravljale okusni pasulj ter nosile »tekoče zadeve«, da nebi oglarji preveč dehidrirali.

Oglarji in čebelarji, kot nam je povedal *Vid Pirš*, so prišli iz Tuhinjske doline, Vranskega, Kisovca, Trojan in Šentgotarda. Obenem so združili prijetno s koristnim, saj so skupaj praznovali 25 letnico oglarjenja na Lipovcu in 70 letnico njihovega dolgoletnega člana *Jožeta Janeža*. Rezbar *Rado Nadvešnik* pa je ob tej priložnosti iz debelega debla izoblikoval medveda. Zaupal nam je, da se tej umetnosti reče »kiparjenje z motorno žago«.

Da je vse potekalo še bolj slavnostno, so letos na dogodek povabili županjo Občine Lukovica *mag. Olgo Vrankar*, ki ji je pripadla čast, da je prižgala ogenjco - kopo. Sedaj čaka člane vsaj šest do sedem dni straže dan in noč, da se kopa ne vžge, vestno in pozorno pa bodo skrbeli za to, da bodo pridobili kvalitetno oglje. Kakšnih deset metrov od kope imajo postavljeno lepo oglarsko kočo s posteljo, kjer se zadržuje »straža«. Oglarstvo je zakladnica znanja, zaradi oglarjev pa ne bo odšla v pozabo, saj tradicijo naravne, kulturne in etnološke dediščine prenašajo tudi na mlajšo generacijo. Med člani oglarjev in čebelarjev imajo tudi nekaj fantičev, dva od njih sta pridno pomagala pri izdelavi ogenjce.

Županja *mag. Olga Vrankar* je ob prižigu kope dejala, da je oglarstvo zakladnica znanja, ki zaradi naših oglarjev ne bo odšla v pozabo, saj tradicijo naravne, kulturne in etnološke dediščine prenašajo tudi na mlajšo generacijo. »Sem izredno počaščena, da sem tukaj med vami. Sem prvič na Lipovcu in tudi prvič bom z vami prižigala ogenjco. Moram vas izredno pohvaliti, da vzdržujete to tradicijo in vam ob vaši petindvajsetletnici iskreno čestitam in želim, da to tradicijo ohranite, saj gre za ohranjanje naravne etnološke dediščine. Veseli me, da obstaja v Sloveniji zveza oglarjev, da je delujočih sto oglarjev, ki na leto zakurijo vsaj dvajset takšnih in še večjih kop. Veselilo bi me, da bi ljudje to delo še naprej spoštovali in vas spodbujali, da ohranite to tradicijo, jo prenesete na mlade rodove ter da pri tem tudi kaj iztržite, saj vam iz prakse kot uporabnica oglja lahko povem, da je oglje pripravljeno na takšen tradicionalen način veliko bolj kvalitetno in kalorično, kot pa tisto, ki ga kupimo v marketih. Želim, da tako tradicijo ohranite kot dopolnilno dejavnost na kmetiji in da privabite tudi kakšne turiste ob delanju ogenjce,« je zbranim povedala županja, ki se je nato po lestvi povzpela na vrh kope, kjer je v odprtino iz vedra štiri krat vsula žareče oglje, ki so ga pred tem pripravili na majhnem kurišču. Tako se je začelo delo za stražarje ognja, ki bodo ob kopi dan in noč oglarili vsaj šest do sedem dni, ko bodo kopo razdrli, ohladili ter pobrali kvalitetno domače oglje.

Planino Lipovc, ki leži na 870 metrih, sem obiskal že dan pred prižigom kope. Oskrbnik, pastir in oglar Vid Pirš me je z ženo Olgo popeljal po planini, kjer se pasejo krave s telički ter lepo število konj z žrebički. Postavljen imajo tudi čebelnjak, čebele pa pridno nabirajo medicino na

gorskih travnikov ter smrekovih gozdovih. V koči si pohodniki in zadnje čase gorski kolesarji, saj je z električnimi kolesi lažje »riniti« v hrib, lahko privoščijo osvežilne pijače.

Z vidom sva spregovorila tudi o oglarjenju. Zaupal mi je, da gre pri oglarjenju za kasnejšo boljšo kvaliteto oglja oziroma enakomerno oglenitev kope pomembno, da se pravilno izbere mesto kopišča. Prostor za kopišče mora biti na ravnem, na sredini malo dvignjen, z naklonom približno 5 odstotkov, da lahko s kopišča odtečeta voda in destilati. Pri ravnanju kopišča je pomembno, da oglar odstrani vse panje, korenine in kamenje. Kvaliteta oglja je najbolj odvisna od vrste lesa in njegovih lastnosti, kot so vlaga, starost, zdravost in oblika ter dimenzija lesa. Vsaka drevesna vrsta ima drugačno anatomsko zgradbo, kemično sestavo in maso, zato vsaka potrebuje tudi drugačno temperaturo, pri kateri ogleni. Priporočljivo je poogljevati vsako vrsto lesa posebej, v kopi na Lipovcu so pripravili sama drobna debela in veje iz listavcev. Največjo temperaturo za poogljevanje potrebujejo nekateri mehki listavci.

Drva oglarji najprej navozijo okrog kopišča, nato jih pričnejo zlagati. Za kuhanje so najbolj primerna zračno suha drva s približno 20 do 25 odstotkov vlage. Sredino kope, dno stržena in plast okoli 10 centimetrov ob njem proti vrhu oglarji zažgejo. Ta predel v kopi imenujejo ognjišče. Tu se kasneje pri kuhanju razvijejo visoke temperature in oglje iz tega predela imenujejo prežgano oglje ali strženina. Na začetku, v glavi in nato vse do vznožja kope, oglar uravnava oglenitev z napravljanim lukenj za odvajanje dima, tako imenovanimi dimnicami. Naredi jih z luknjačem na prstenem pokrovu, pri tem pa poskuša zadeti med dve poleni, da bolje vleče. Oglenitev se z vrha kope širi proti vznožju. Dimnice so med seboj oddaljene 15 do 30 centimetrov, odvisno od količine in vrste lesa. Dimnice morajo biti približno na isti višini, proti vznožju kope pa vse gostejše. Oglenitev sprva poteka počasi in oprezno. To oglar spozna po barvi dima, ki je v začetku belkast, ker je v njem veliko vodne pare. Pozneje postane siv, kar pomeni, da se je proces oglenitve začel. Rjavkasto rumen dim, ki je zelo gost, nakaže, da je proces v najbolj intenzivni fazi, modrikast pa, da se bliža h koncu. Končno postane dim svetel ali prozoren, kar je znak, da je oglenitev v tem območju končana. V kopi na Lipovcu je drv približno 16 prostornih metrov. Ob tem nam je Vid povedal, da nekateri zmotno mislijo, da je prostoren meter enak kubičnemu metru, a temu ni tako. En prostorni meter drv je 0.65 kubičnega metra. Tako je 2.60 kubika štiri prostorne metre ali kot pravijo domačini v stari meri ena klafta.

Avtor: Miro Pivar, foto: Miro Pivar

Vir: <https://www.lukovica.si/objava/545175>

(dostop 16. 11. 2021) – besedilo je objavljeno v originalu

Delovanje Krajevne skupnosti Špitalič v letu 2021

Delovanje KS v letošnjem letu je na videz »koronsko«, vendar bo po mojem mnenju eno boljših let v zadnjih, recimo, desetih letih. Dosegli smo par zelo pomembnih stvari za kraj.

Iz občinskega proračuna smo zopet pridobili sredstva za posodobitev ceste Spodnji–Zgornji Okrog, in sicer asfaltiranje v dolžini cca. 200 m. Po zagotovilih občinske uprave je pogodba z izvajalcem podpisana, izvedba naj bi bila še v letošnjem letu.

Po dvajsetih letih pregovarjanja in usklajevanja smo končno našli skupno rešitev za izgradnjo avtobusnih postajališč z ustreznim pločnikom v Beli, vzporedno s tem pa se bo gradil tudi pločnik od GD Špitalič do hišne številke Špitalič 38. Zadeva je v fazi izdelave projektne dokumentacije. Kompletan projekt bo delno financirala občina, delno pa država.

Že dve leti iščemo soglasje za izdelavo dveh nadstrešnic avtobusne postaje Jastrobje. Projekt bo izvedla občina, po planu smo prvi v letu 2022.

Po zaslugi PGD Špitalič smo za objekt, v katerem se nahajajo tudi prostori KS, pridobili dovoljenje za objekt daljšega obstoja in s tem tudi uporabno dovoljenje. To je bil za PGD Špitalič velik, predvsem finančni zalogaj. Delno bo zadevo po zagotovilih župana sofinancirala občina. Ko bo sofinanciranje s strani občine izvedeno, se bomo dogovorili tudi o deležu KS.

Če se bo vse navedeno izteklo tako, kot je dogovorjeno, lahko mirno naslednji mandat predam mlajšim.

Marko Drolc, predsednik KS Špitalič

Delovanje društva ŠKT Špitalič v letu 2021

Leto, ki se počasi izteka, je bilo za naše društvo polovično uspešno. Skozi celo leto je naše delo krojil virus. Tako smo določene aktivnosti prilagodili pogojem, ki so v tistem trenutku veljali. Naše delo opisujem od decembra do decembra naslednje leto. Miklavževanje je bila naša prva aktivnost. Tokrat je Miklavž obiskal vse pridne pa tudi manj pridne otroke po domovih. Nekaj malega pa je v košu našel tudi za starše, ki so prijavili svoje otroke.

Kot vsako leto, smo tudi letos v januarju planirali občni zbor društva, vendar nam takratni ukrepi tega niso dovoljevali, zato smo ga prestavili za nedoločen čas. Čistilno akcijo smo letos izvedli 27. marca. Glede na to, da je v letu 2020 zaradi ukrepov nismo mogli izvesti, se je predvsem ob glavni cesti na področju Kozjaka nabralo veliko pločevink in druge nesnage. Tudi ob nekaterih krajevnih cestah je vsako leto odvrženih veliko pločevink in steklenic.

Vsakoletnega velikonočnega turnirja tudi letos zaradi ukrepov nismo mogli izvesti. Odpadel je tudi pohod krajanov na Limbarsko goro. Nadomestiti smo ga želeli s pohodom iz Litije do Čateža, a je tudi ta odpadel. Upamo, da ga nadomestimo pod določenimi pogoji še letos.

Občni zbor smo imeli 10. septembra. Na občnem zboru smo pregledali delo v preteklem letu in sestavili plan dela in finančni plan za leto 2021. V septembru smo organizirali igrico za najmlajše, ki jo je izvedlo Družinsko gledališče Kolenc. Oktobra smo se skupaj z gasilci odpravili na strokovno ekskurzijo na Goričko in v Prekmurje. Obiskali smo Radgonsko vinsko klet, Kovaški muzej v Razkrižju, cerkev sv. Trojice nad Lendavo in razgledni stolp Vinarium. Po ogledih je sledila še večerja in degustacija vin v vinski kleti na Izletniški kmetiji Hadik.

Tudi letos bomo za adventno-božično-novoletni čas postavili velik adventni venec na prostem in okrasili središče Špitaliča in Jastrobelt. Tečejo že vse aktivnosti, da tudi letos povabimo sv. Miklavža, da obiše in obdari naše otroke.

Upamo, da bomo končno epidemijo premagali in da se tudi življenje nasploh vrne v normalne tirnice. Krajevni skupnosti Špitalič, ki nam finančno pomaga, se na tem mestu najlepše zahvaljujem. Zahvala tudi vsem članom in nečlanom, ki nam pomagata pri našem delu. Le s skupnimi močmi bomo tudi v bodoče obdržali Špitalič živ in prijeten za bivanje.

Valentin Hribar, predsednik Društva ŠKT Špitalič

Strokovna ekskurzija Društva ŠKT in PGD Špitalič na Goričko in v Prekmurje

V soboto, 9. oktobra 2021, smo se člani Športno-kulturno-turističnega društva Špitalič in Prostovoljnega gasilskega društva Špitalič odpravili na izlet na Goričko in v Prekmurje. Iz Špitaliča smo na pot krenili ob sedmi uri zjutraj. Lepo vreme in dobra družba je bila garancija, da bomo preživeli čudovit dan. Kot običajno smo se najprej ustavili na jutranji kavi, tokrat v Dramljah. Pot smo nadaljevali proti Gornji Radgoni, kjer smo si ogledali Radgonsko vinsko klet. Ogled in degustacija vin nas je še posebno spravila v dobro voljo. Izvedeli smo vso zgodovino kleti in način kletarjenja znamenite Radgonske penine. Pot smo nadaljevali proti Razkrižju, kjer smo si ogledali edini kovaški muzej v tem delu Slovenije. Kovaški mojster, ki je tudi lastnik muzeja, nam je opisal zgodovino kovaštva v Prekmurju in tudi zgodovino muzejske kovačnice. Praktično nam je prikazal delo v kovačnici. Po krajšem okrepčilu smo pot nadaljevali proti Lendavi. Tam smo si ogledali notranjost podružnične cerkve Svete Trojice nad Lendavo in se seznanili z njeno zgodovino, ki nam jo je predstavila lokalna vodnica. Ogledali smo si mumijo Mihaela Hadika. Mihael Hadik je bil velik vojskovodja, ki je Lendavo obranil pred Turki. Nato smo se

odpravili proti novi turistični znamenitosti, in sicer na razgledni stolp Vinarium. Povzpeli smo se na vrh, od koder se vidi v tri države: Hrvaško, Madžarsko in Avstrijo.

Dan se je prevesil v večer in prišel je čas za pozno kosilo ali zgodnjo večerjo na Izletniški kmetiji Hadik. S polnimi želodci smo se odpravili še v njihovo klet, kjer nas je čakala degustacija domačih vin. Polni lepih doživetij smo se pozno zvečer vrnili domov.

Valentin Hribar

Miklavževanje (december 2020)

Kot vsako leto, je tudi lani sveti Miklavž obiskal otroke iz našega kraja. Ni jih obiskal ne na igrišču in ne v kulturnem domu kot po navadi, ampak je zaradi koronskih ukrepov vsakega posebej obiskal na domu.

Imel je kar veliko dela, saj je moral obiskati kar 45 otrok. Kot običajno je imel tudi tokrat s seboj pomočnika (angela in parklja), ki sta mu pomagala raznašati darila. Obiskal je Okrog, Belo, Novo Reber, Špitalič in Jastrobilje. Pri domovih, kjer so bili otroci celo leto pridni, je pozvonil in pustil darilo pred vrati. Če so bili otroci dovolj hitri pri odpiranju vrat, so lahko Miklavža videli in mu pomahali v slovo.

Zato, otroci, bodite pridni, da vas sveti Miklavž obišče tudi letos.

Da pa se je ta dogodek uspešno izvedel, gre predvsem zahvala KS Špitalič, Društvu ŠKT Špitalič in staršem.

Barbara Učakar

Predstava za otroke

V Športno-kulturno-turističnem društvu Špitalič smo letos kljub Covid-19 organizirali predstavo za otroke. Lani izvedba le-te žal ni bila mogoča zaradi epidemije.

V nedeljo, 19. 9. 2021, nas je v naših prostorih ponovno obiskalo Družinsko gledališče Korenc, ki se je letos predstavilo z navihano predstavo Ovčka na večerji. Udeležba je bila v skladu s takratnimi Covid-19 ukrepi. Otrokom so znova pričarali nasmeh, prav tako pa so se zabavali tudi starši. Želimo si, da bomo v našem kraju videli še veliko takih predstav, vendar v lepših razmerah.

Anamari Hribar

Tudi upokojemcem se dogaja

Tudi to leto, ki nam bo ostalo v spominu po nenehni borbi s koronavirusom in nam je v temelju spremenilo dosednji način življenja in razmišljanja, se počasi izteka. Kljub temu smo od sredine maja dalje v Društvu upokojemcev Motnik-Špitalič aktivno začeli z raznimi dejavnostmi.

Za področje socialnovarstvenega programa sta zadolženi Draga Zajec in Milena Jeras: Skozi vse leto obiskujemo vse, ki dopolnijo 80, 90 ali 100 let. Obdarimo jih s čestitko in skromnim darilom. Letos januarja je 100 let praznovala Pavla Slapnik, ki že mnogo let živi v domu starejših v Kamniku. Našega obiska je bila zelo vesela, zaželeli smo ji obilo zdravja. Letos smo še nekoliko razširili število obiskovancev, in sicer na vse starejše, ki so dopolnili 80 in več let, bolne in invalide. Tako smo v novembru pripravili 39 darilnih vrečk s skromnimi darilci, jih razdelili za praznik sv. Miklavža in pospremili s srčnimi željami, da novo leto prinese kopico zdravja za vse nas, pa tudi za vse naše bližnje in daljne.

V juliju je bilo prvo težko pričakovano druženje, in sicer občni zbor. Na občnem zboru smo za dolgoletno delo na humanitarnem področju Mariji Drolc iz Motnika podelili pisno priznanje Pokrajinske zveze za Gorenjsko in pisna priznanja Zveze društev upokojemcev Slovenije v projektu Starejši za starejše za dolgoletno delo Ivi Regulj, Majdi Zupančič, Dragi Zajec, Mileni Jeras, Mariji Urisk in Kristini Svetelj.

Tradicionalno srečanje DU smo imeli 15. avgusta 2021 v lovski koči v Špitaliču. Udeležilo se ga je 67 udeležencev, kar pomeni, da so vsi željni druženja. Na tem srečanju čestitamo vsem jubilarantom, ki praznujejo okroglo obletnico poroke. Tako so zlato poroko za 50 let skupnega življenja praznovali Dragica in Franc Slapnik ter Silvo in Marija Učakar, platinasto poroko in 70 let skupnega življenja pa Maks in Julka Kramar. Slednja se srečanja zaradi bolezni žal nista udeležila – šopek in čestitko smo nesli na njun dom. Vsi jubilaranti so prejeli čestitko, skromno darilo in šopek. Bilo je zelo slavnostno, lepo. V avgustu se je veliko dogajalo, saj smo želeli nadoknaditi zamujeno in ponuditi članom društva čim več dogodkov. Na seji UO smo sklenili, da do konca meseca izvedemo izlet. Imeli smo tri ponudbe prevoznika Rozmanbus in se odločili za Roglo – Pot pod krošnjami, Slovenske Konjice in Vitanje. Določili smo datum 31. avgust. Izlet je zelo dobro uspel.

Društveni izlet, 31. 8. 2021 – Vitanje na ploščadi centra vesoljske tehnologije

Izlet na Roglo, Pot med krošnjami, 31. 8. 2021

Z Matično knjižnico Franceta Balantiča Kamnik smo se dogovorili, da je članarina v enoti Motnik 4 € namesto dosedanjih 13 €, torej enaka kot v Kamniku.

Moramo omeniti, da je društvo leta 2015 od Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti prejelo odločbo o statusu humanitarne organizacije, v letu 2021 pa status nevladne organizacije, na kar smo lahko ponosni. Tudi v prihodnje bo naša dejavnost usmerjena na skrb za druženje. Sodelujemo z drugimi društvi v krajih Motnik in Špitalič, prav tako pa tudi s Pokrajinsko zvezo društev upokojencev Gorenjske in Zvezo društev upokojencev Slovenije.

Delo v projektu Starejši za starejše je opisala koordinatorka Marta Piskar: Prostovoljstvo je svobodna volja človeške osebe, z velikim srcem, ki jemlje svojo humanost za samoumevno in se nesebično odloča za delovanje v korist bližnjega.

Vseslovenski prostovoljski program Starejši za starejše se v našem društvu razvija že vrsto let in pripomore h kakovostnejšemu življenju starejših na našem območju.

V okviru programa deluje v našem društvu pet prostovoljk s koordinatorko programa, ki starejšim nudimo medsebojno pomoč in povezovanje za boljšo kakovost življenja v tretjem življenjskem obdobju. Ponosna sem, da je program deloval tudi med epidemijo, vendar na spremenjen način.

Starejšim pomagamo v boju proti osamljenosti; iščemo načine za čim več stikov vseh vrst – od obiskov, brezstičnih kontaktov, telefonskih pogovorov in drugih oblik komunikacije.

Z ekipo Slovenske filantropije smo v aprilu soustvarjale že 12. DAN ZA SPREMEMBE, za kar smo prejele pohvalo in objavo na spletnih straneh PZUG-a.

V okviru Šole zdravja izvajamo vsakodnevno vadbo za starejše Metoda 1000 gibov, vsako jutro ob 8. uri na šolskem igrišču.

Kot koordinatorka tesno sodelujem z ZDUS-om in PZUG-om, vseskozi upoštevam vsa navodila vlade, NIJZ-ja in zdravstva.

Z delom programa Starejši za starejše bomo nadaljevale. Prizadevale si bomo ohraniti socialno povezavo, saj je njeno pomanjkanje enako boleče za vse in vpliva na nastanek medgeneracijskega razkoraka. Druženje, prenos znanja, obujanje spominov in tradicij igrajo pomembno vlogo pri aktivnem staranju. Pomembno je, da starejši čutijo našo skrb in vedo, da smo z njimi.

Prostovoljkam bi se rada zahvalila za podporo in pomoč pri doseganju dobrih in uspešnih rezultatov dela programa Starejši za starejše.

Rekreacija – pohodništvo je področje, ki ga pokriva Darja Zajec: Pohodna sekcija je kljub pandemiji dobro delovala. V začetku smo hodili po bližnji okolici: Jakov dol, Lipovec,

Okrog, Belski graben. Nato pa smo se podali tudi malo dlje, na Kašno planino, korita Mostnice, Raduho, Krvavico, Potok–Motnik, Loke–Kamnik. Udeležili smo se tudi Guštovega pohoda po okolici Vranskega, kjer so se nam predstavili s svojimi kulinarčnimi dobrotami. Uvedli smo še vožnjo z vlakom in avtobusom vsak mesec – peljali smo se na morje, v Kočevje, Blejski Vintgar, Celje–Maribor. Pohodov se udeleži do 20 pohodnikov, seveda po svojih zmožnostih. Vabljeni v našo družbo.

Pohod v Kočevje z vlakom, 18. 6. 2021

Pohod na Raduho, 25. 8. 2021

Pohod do korit Mostnice v Bohinjski Bistrici, 18. 8. 2021

Nekaj besed o delu kulturne sekcije je zapisala Majda Zupančič: Deveto leto v Društvu upokojencev Motnik-Špitalič deluje kulturna sekcija, v okviru katere pripravljamo kulturne prireditve, kulturne uvode na različnih dogodkih in srečanjih ter sodelujemo z drugimi društvi v kraju.

Koronski čas in situacija v njem nam že drugo leto kroji dogajanje, povzroča odpovedi dogodkov ali pa prilagoditve. Letos smo izpustili srečanja v februarju, marcu in koncert zbora v novembru. Pogrešamo druženja z učenkami in učenci motniške šole. Smo pa trdoživi.

Nastopali smo pred občnim zborom društva, ki se je zgodil šele v juliju. V kulturnem programu nam je na harmoniko zaigral Ivo Urankar, zapele mlade pevke Lea Boršič, Katja Poljanšek in Maruša Slapnik. S teksti sta sodelovali Darja Zajec in Majda Zupančič.

Upokojenci že več let sodelujemo na praznovanju KS Motnik in KS Špitalič na Slopeh. Letos je bila proslava 14. avgusta. V bogatem kulturnem programu so nastopili tudi pevci in pevke pevskega zbora našega društva z zborovodkinjo Marinko Golob in recitatorja Marinka Mošnik ter Božo Zupančič.

Tradicionalni društveni piknik na Peči v Špitaliču je bil letos 15. avgusta. Druženje smo začeli s programom, v katerem so se prepletale pesmi pevskega zbora in teksti v izvedbi Marinke Mošnik, Mici Mošnik in Majde Zupančič. Svoj meh je tudi takrat raztegnil Ivo Urankar. Del programa je bila tudi počastitev parov – jubilarov – za 50 ali 60 let poroke.

Vrhunec letošnjih kulturnih dogodkov pa je bila nedvomno medgeneracijska prireditev Bogata jesen, ki se je odvila 23. oktobra. Razmišljali smo, ali nam jo bo sploh uspelo realizirati. V zanimivem in pestrem programu so sodelovali pevke in pevci PZ DU Motnik-Špitalič, ki so poželi velik aplavz in navdušenje, ker so se okrepili in so pesmi zadonele v vsej polnosti številnih glasov, tamburaška skupina Bisernica, veterani iz Reteč pri Škofji Loki (tudi oni vedno navdušijo s svojim igranjem) in pripovedovalci Marinka Mošnik, Špela Regulj, Darja Zajec in Jože Keršič z doživetim pripovedovanjem. Prisluhnili smo anekdotam o slavnih osebah – profesorju, slikarju, igralki, dramatik ... in zgodbam o Adamu in Evi, prekanjenem hudiču ter o furmanu in jajcih. Dvorana je bila polna obiskovalcev, program začinjen z dobro glasbo in humorjem, druženje po prireditvi pa živahno. Bili smo veseli, ker nam je dogodek uspel.

Vsa ta druženja so prijetna in popestrijo naše življenje. Ker pa je Bogata jesen namenjena vsem krajanom Motnika in Špitaliča, smo zelo veseli, da je odziv vedno zelo številčen. To nam daje vzpodbudo tudi za naprej.

Ostanite zdravi in ne pozabite na smeh, strpnost in prijaznost. Nekje sem prebrala, da je prijaznost pomembnejša od modrosti in to spoznanje je začetek modrosti. Pa srečno!

Delovanje mešanega pevskega zbora je predstavila Marija Mošnik: Na veliko željo predsednika DU Motnik-Špitalič Iva Orehovca, da ustanovimo pevski zbor, se je to počasi res zgodilo. Začeli smo pred tremi leti v zelo skromni sestavi, seveda z vztrajnim iskanjem novih pevcev, in uspelo nam je pridobiti 14 članov. Pod vodstvom zborovodkinje Marinke Golob, na katero smo zelo ponosni, vadimo vsak ponedeljek v prostorih občine Motnik. Na veliko veselje pa se nam je letos v oktobru pridružilo še pet pevcev. Skupno sedaj zbor šteje 19 članov, 11 pevk in 8 pevcev, sedaj je zbor mnogo boljši – glasnejši. Dobili smo tudi nove obleke in nanje smo zelo ponosni. Zelo pa bi bili veseli, če se nam pridruži še kdo. Sodelujemo na raznih prireditvah, lokalno in širše. Tudi letos je epidemija zboru prekržala kar nekaj nastopov, a smo kljub temu izvedli nekatere dogodke: nastopali smo na občnem zboru 17. julija, udeležili smo se srečanja ob prazniku KS Motnik in Špitalič 14. avgusta, srečanja naših upokojencev na Peči 15. avgusta, 18. avgusta smo se udeležili revije pevskih zborov Gorenjske v Bohinjski Bistrici in na Bogati jeseni 23. oktobra.

V Bohinjski Bistrici je nastopilo 11 zborov, ki so se po številu let delovanja in številu pevcev zelo razlikovali. Naš zbor je bil med manj številčnimi in še zelo mlad. Kljub kratkemu času delovanja smo odpeli zelo dobro, s strani zborovodkinje pa smo bili deležni pohvale.

V načrtu dela za letošnje leto je bil tudi koncert pevskega zbora. Določili smo datum 11. novembra. To bi bil za društvo prvi koncert dveh zborov, in sicer pevskega zbora DU Motnik-Špitalič in Komornega moškega zbora Čebelarske zveze Slovenije, ki ga prav tako vodi zborovodkinja Marinka Golob. Žal pa smo morali koncert odpovedati zaradi širjenja virusa. Seveda bomo koncert izvedli, ko bodo boljše razmere. Z željo za novimi uspehi bomo še naprej z veseljem vadili. Veseli smo vsakega povabila na nastope, saj se z veseljem odzovemo nanj.

Pohvale in zahvale zaslužijo prav vsi vodje programov in sekcij, ki žrtvujejo veliko svojega prostega časa. Zahvaljujemo se vsem članom in članicam, prostovoljcem, občini, KS Motnik in Špitalič za finančne prispevke. Brez finančnih sredstev bi društvo težko uresničilo zastavljene programe in cilje. Zahvaljujemo se tudi vsem tistim, ki so na kakršenkoli način nudili pomoč pri organizaciji.

Želimo vam prijetne božične praznike in srečno, zdravo novo leto 2022.

Upravni odbor DU Motnik-Špitalič, foto: Draga Zajec, Mihela Urankar

Legalizacija gasilskega doma Špitalič

Problemатike neurejenih gradbenih in uporabnih dovoljenj za gasilske domove smo se gasilci pričeli zavedati šele po tem, ko je pred dobrima dvema letoma gradbena inšpektorica, na podlagi prijave, zaradi neustrezne dokumentacije zaprla dva gasilska domova.

Neurejenost gradbenih in uporabnih dovoljenj gasilskih domov po Sloveniji je velika.

Te zadeve pa so dolžna urediti društva sama, ki so tudi lastniki domov.

Na pobudo Gasilske zveze Kamnik smo tudi v Špitaliču aktivno pristopili k legalizaciji in s tem pridobitvi uporabnega dovoljenja.

Izbrali smo podjetje Arhicenter iz Mengša, ki nam je vodilo celoten postopek legalizacije.

Lastnika parcele in stavbe sta PGD Špitalič do ½ in KS Špitalič do ½.

Postopek legalizacije je potekal za celoten objekt. Urejene so bile vse meje, izravnane del meje, ker je objekt posegal na sosednjo parcelo, evidentirano je bilo zemljišče pod stavbo, stavba je bila vpisana v kataster stavb.

Po oddani vlogi za legalizacijo **smo v mesecu novembru 2021 za objekt z naslovom Špitalič 32a, 1221 Motnik, pridobili dovoljenje za objekt daljšega obstoja in s tem tudi uporabno dovoljenje.**

Zahvaljujemo se podjetju Arhicenter d.o.o., Slovenska cesta 10, 1234 Mengeš, direktorici Niki Učakar Golob in sodelavcem za sodelovanje in uspešno opravljeno delo.

Celoten projekt, skupaj s plačilom nadomestila za degradacijo in uzurpacijo prostora, nas je stal 11.070,06 eur in je bil plačan s strani PGD Špitalič.

Vpis stavbe v kataster stavb je uredila Krajevna skupnost Špitalič v sodelovanju z Občino Kamnik.

S strani Občine Kamnik pričakujemo povračilo dela stroškov v višini 6.000,00 eur iz sredstev proračuna namenjenih za Gasilske domove – pridobivanje uporabnih dovoljenj.

Za razliko 5.070,06 eur pa upamo na delno povračilo stroškov s strani Krajevne skupnosti Špitalič, saj je tudi lastnik do ½.

V letu 2021 pa smo gasilci uspešno zaključili še en nujno potreben projekt. V gasilskem domu smo generalno obnovili vso električno napeljavo. Do konca leta pričakujemo še ureditev dodatnega odjemnega mesta. Celoten objekt pa smo opremili tudi z video nadzorom. Vrednost celotnega projekta bo ob koncu znašala cca. 3.500 eur.

Bojana Pančur

Slovesnost ob 50-letnici delovanja PGD Špitalič

Prostovoljno gasilsko društvo je svojo 50-letnico delovanja obeleževalo 26. aprila 2020. Zaradi epidemije covid-19 je odpadla gasilska veselica, z njo pa tudi načrtovana parada ob okroglem jubileju društva. Prireditev smo prestavili za eno leto.

Kljub vsemu pa nam je uspelo, da je v mesecu maju izšla kronika – 50 let Prostovoljnega gasilskega društva Špitalič, 19. 6. smo v podjetju Vezenje Ercigoj prevzeli nov društven prapor, 27. 6. pa smo postavili mlaj in organizirali društveni piknik.

Tudi v maju 2021 smo bili ponovno primorani odpovedati načrtovano prireditev in zelo smo bili veseli, da se je situacija obrnila na bolje ter smo tako 21. avgusta 2021 v Špitaliču priredili slovesnost ob 50-letnici delovanja Prostovoljnega gasilskega društva Špitalič.

Slovesnost se je pričela ob 18. uri na igrišču pred gasilskim domom v Špitaliču. Povezovala sem jo Urša Baloh, poveljujoči prireditve pa je bil namestnik poveljnika PGD Špitalič Robert Hribar.

Na prireditvi so bili prisotni gostje: član Nadzornega odbora Gasilske zveze Slovenije, sicer predsednik Gasilske zveze Zgornjesavinske doline, Janko Žuntar, župan Občine Kamnik Matej Slapar, predsednik Gasilske zveze Kamnik Tomaž Zabavnik, poveljnik Gasilske zveze Kamnik

Gašper Baloh in gospod župnik Nikolaj Štolcer. Med prisotnimi so bili gasilke in gasilci prostovoljnih gasilskih društev iz Gasilske zveze Kamnik, krajanke in krajan, donatorji, ustanovni člani in veterani Gasilske zveze Kamnik, ki so se slovesnosti udeležili v zgodovinskih gasilskih delovnih oblekah.

Na slovesnosti smo predstavili preteklih 50 let delovanja Prostovoljnega gasilskega društva Špitalič, razvili nov gasilski prapor in prevzeli novo motorno brizgalno.

Zaradi iztrošenosti dveh motornih brizgaln, katerih starost je dosegla 30 let in več, smo bili primorani kupiti novo motorno brizgalno. Odločili smo se za nakup prenosne motorne brizgalne Rosenbauer beaver 8/8.

Novo motorno brizgalno je prevzel Andraž Baloh, ki se je zahvalil za zaupanje in obljubil, da bo vestno skrbel zanjo.

Gasilski prapor je glavna zastava vsakega gasilskega društva. Čeprav pri operativnem delovanju društva pravzaprav nima večjega pomena in je večino časa skrbno hranjen, se njegova prava vrednost pokaže na vseh pomembnih dogodkih – paradah, pogrebih, občnih zborih. Prvi prapor imamo od leta 1975. Žal je čas naredil svoje in prapor je izgubil svoj blišč.

Ob 50-letnici delovanja društva smo se odločili, da je čas za nov gasilski prapor, ki bo v ponos tako gasilec kot tudi Špitaliču. V zadnjih letih se gasilci pogosteje udeležujemo gasilskih slovesnosti, zato je uporaba prapora pogostejša in hkrati s tem postajamo bolj občutljivi na prapor, ki ga nosimo.

Nov gasilski prapor nam je izdelalo podjetje Vezenje Ercigoj iz Ljubljane. Krasi ga diagonalno postavljena slika svetega Florijana, dva vogalna motiva zelene lipe in znamenitost našega kraja – cerkev sv. Antona Puščavnika, katere fotografijo je posnela Anamari Hribar.

Nov gasilski prapor krasi tudi 109 zlatih žebličkov in 9 spominskih trakov.

Prapor je razvil predsednik Krajevne skupnosti Špitalič in Prostovoljnega gasilskega društva Špitalič Marko Drolc.

Prevzel ga je praporščak Franc Zabavnik, njegova spremljevalca pa sta Jernej Resnik in Valentin Hribar.

Sledilo je pripenjanje trakov na prapor, nato pa je obe novi pridobitvi blagoslovil gospod župnik Nikolaj Štolcer. Po blagoslovu je sledila še zamenjava starega prapora.

Podeljene so bile zahvale vsem donatorjem, darovalcem za trak, botrom nove motorne brizgalne ter zahvale za dolgoletno sodelovanje in pomoč pri razvoju društva.

Kot se spodobi, so donatorji in botri skupaj nazdravili novemu praporu in novi motorni brizgalni.

Med tem časom pa smo prisluhnili Mestni godbi Kamnik, ki je bila nepogrešljiva skozi celotno slovesnost.

Ob koncu sta predstavnika Gasilske zveze Kamnik in Gasilske zveze Slovenije podelila tudi priznanja Gasilske zveze Kamnik in odlikovanja Gasilske zveze Slovenije.

Prireditev smo sklenili s pogostitvijo vseh prisotnih.

Urša Baloh, foto: Damjan Jeglič

Govor predsednika PGD Špitalič na slovesnosti ob 50-letnici delovanja društva

Spoštovani gostje, gasilke in gasilci, mladina, krajanke in krajani ter vsi prijatelji gasilstva, prav lepo pozdravljeni.

Prostovoljno gasilsko društvo Špitalič je bilo ustanovljeno aprila 1970. Poseben pozdrav namenjam vsem ustanovnim članom društva, ki so danes med nami. Brez vas namreč mi danes ne bi bili tukaj, ko obeležujemo pomemben mejnik, in sicer 50-letnico ustanovitve Prostovoljnega gasilskega društva Špitalič.

Smo gasilsko društvo I. kategorije, ki deluje pod okriljem Gasilske zveze Kamnik na območju občine Kamnik. Operativno območje delovanja društva obsega celotno Krajevno skupnost Špitalič, katere površina je 1942 ha, kar pomeni, da je tretja po velikosti v občini Kamnik.

V Gasilski zvezi Kamnik, ki jo danes sestavlja trinajst društev s področja občine Kamnik, smo eno od najmlajših društev. Upam si trditi, da v vseh ostalih stvareh za ostalimi ne zaostajamo. Imamo soliden vozni park, zgledno urejen ter opremljen gasilski dom, najpomembnejši med vsemi pa so seveda naši člani. Gasilska izobrazba je na visoki ravni, prav tako pa tudi delo v društvu na vseh področjih.

S hitrim tempom življenja in razvojem tehnike se vzporedno pojavljajo tudi nove nevarnosti. Naša osnovna dejavnost – gašenje požarov – celo upada, to pa predvsem zaradi našega učinkovitega dela na področju preventive. Močno pa naraščajo intervencije tehničnega značaja. Vse več je naravnih in drugih nesreč. Gasilci pa v naši državi ostajamo skoraj edini, ki v najtežjih primerih priskočimo na pomoč. Osnova za uspešno pomoč je usposobljen in izobražen gasilec ter dobra oprema. Za oboje omenjeno pa so seveda potrebna finančna sredstva in veliko izobraževanja.

Sredstva, ki nam jih občina namenja za delovanje in opremo, so v primerjavi z drugimi dobra. Za vzdrževanje takega nivoja društva, kot ga imamo, pa so žal samo sredstva občine premalo.

Zato bi se ob tej priložnosti rad zahvalil vsem krajanom, donatorjem in podpornikom za izkazano finančno, materialno in kakršnokoli drugo podporo. Brez vas društvo ne bilo tako, kot je.

Zavedamo se, da je naše delo namenjeno predvsem zagotavljanju čimbolj varnega in kvalitetnega življenja naših krajanov oziroma vseh državljanov.

Za vse to, kar imamo danes, se zahvaljujem tudi vsem našim prednikom, ki so s trdim delom in modrim vodenjem ustvarili društvo, ki je v ponos kraju. Na nas vseh pa je, da to nadaljujemo.

Vsem članicam in članom našega društva ob 50-letnici iskreno čestitam z željo, da ohranimo in v prihodnje še nadgradimo visok nivo našega društva.

Na pomoč!

Prostovoljno gasilsko društvo Špitalič od leta 1970 do leta 2020

Gasilsko društvo Špitalič je bilo ustanovljeno na pobudo Mihe Učakarja, in sicer na ustanovnem sestanku 26. aprila 1970.

Ustanovni sestanek se je pričel ob 11. uri, prisotni so bili sklicatelj Miha Učakar (predsednik takratne Socialistične zveze delovnega ljudstva Špitalič), predstavnik Gasilske zveze Kamnik Mirko Gorjup (iz oddelka za notranje zadeve pri SOB Kamnik) in 23 tovarišev.

Z gotovostjo lahko trdimo, da so bili navzoči: Miha Učakar, Drago Homšak, Franc Lipovšek, Anton Sedeljšak, France Sedeljšak, Ivan Učakar, Jernej Mošnik, Vladislav Novak, Marjan Baloh, Anton Drolc, Pavle Hribar, Edi Križnik st., Peter Križnik, France Lipovšek st., Pavle Mali, Blaž Mošnik in Filip Železnik.

V prvi matični knjigi GD Špitalič, ki je hranjena v arhivu, je zapisano, da so bili z dnem 26. 4. 1970 v društvo včlanjeni tudi Vojko Cencelj, Zlatko Jeglič, Pavel Klemen, Ivan Železnik, Anton Hribar in Janez Osolnik; slednja dva na ustanovnem sestanku nista bila prisotna.

Kljub odsotnosti so bili v upravni odbor izvoljeni Peter Homšak, Janez Osolnik, Silvo Učakar in Mirko Železnik. Člani se takrat najbrž niso zavedali, da bodo z ustanovitvijo gasilskega društva popolnoma spremenili utrip in način življenja v našem kraju. Začeli so iz nič in ni jim bilo lahko.

Društvo svojih prostorov ni imelo. Občino so zaprosili za dovoljenje za uporabo prostorov prostih skladišč Kmetijske zadruge Špitalič-Motnik saj zadruga že nekaj časa ni delovala.

O orodju na prvem sestanku še niso upali razpravljati.

V ustanovnem letu so se ukvarjali predvsem z novačenjem članov in z akcijami, ki bi prinesle začetna sredstva za delovanje.

Takoj so se začeli gasilsko izobraževati in kmalu tudi nastopati na tekmovanjih. Nekaj orodja je društvu odstopila GZ Kamnik, nekaj rabljenih C-cevi, vedrovk, vrvi, ročnik in sekirice. Nekaj so dobili od PGD Tuhinjskega. Orodje in vaje so imeli kar v manjšem razredu osnovne šole.

9. maja 1971 so organizirali prvo gasilsko veselico. Za okoliške prebivalce je bila to takrat velika novost.

Leta 1972 so pričeli v pričakovanju nove motorne brizgalne Rosenbauer MB600. Od GZ Kamnik smo prejeli tudi 6 novih C-cevi, 3 ročnike, sesalne cevi in nekaj drobne rabljene opreme.

Z Občino Kamnik nikakor ni bilo možno urediti koriščenja obeh skladiščnih prostorov v združenem domu, zato je dala soglasje, da rešijo prostorske probleme kar s krajevno skupnostjo.

Leta 1974 so skladišče v združenem domu predelali na dvoje. Večji del so namenili za brizgalno z opremo in kasneje za orodni avtomobil, manjši del pa so hranili za kasnejšo pisarno. Prostori so pridobili ime gasilni dom, na čigar streho so zmontirali tudi rabljeno gasilsko sireno, darilo Utoka Kamnik.

Leta 1975 je društvo obstajalo že pet let in močno so pogrešali gasilsko zastavo oz. prapor, zato so sprožili postopek za nabavo le-tega. Prapor so razvili še isto leto na nepozabni svečani prireditvi.

Leta 1977 je bil prevzet kombi Zastava 1300.

Leta 1978 se je pričela gradnja stolpa, avgusta 1979 pa je bila skupna prireditev ob 750-letnici Špitaliča ter otvoritev gasilskega stolpa in gasilskih prostorov.

Občni zbor 20. 1. 1980 je bil praznično obarvan, saj je GD Špitalič praznovalo 10-letnico.

Leta 1988 je Gasilska zveza za naše društvo kupila nov orodni avtomobil TAM80.

V oktobru smo izvedli obnovo strehe, ki je bila nujna.

V novembru 1989 so začeli z gradnjo garaže za orodni avtomobil, ki je bila zastavljena kot prizidek med obstoječim gasilskim domom in stolpom.

Leta 1994 je društvo od Gasilske zveze Kamnik dobilo rabljeno 800-litrsko motorno brizgalno Rosenbauer, saj prejšnja zaradi iztrošenosti ni bila več uporabna. Motor na brizgalno je bila prej v lasti ukinjenega Industrijskega gasilskega društva Utok.

Istega leta se je končno izvedel tudi zemljiškoknjižni vpis zemljišča, ki je bil do takrat v lasti Občine Kamnik.

Julija 1996 je bila gasilska prireditev, na kateri so posvetili kipec sv. Florijana, ki je mesto dobil na pročelju gasilskega doma. Kipec je izdelal Janez Ahčin iz Lipelj.

Proti koncu leta so uredili sejno sobo, asfaltirali dovoz in parkirni prostor pri gasilskem domu.

Leta 1997 se je s sprejetjem nove statuta Gasilsko društvo Špitalič preimenovalo v Prosto-voljno gasilsko društvo Špitalič.

Gasilska zveza Kamnik je društvu v uporabo dobila 300-litrsko motorno brizgalno na priko-lici, s kompletno pripadajočo opremo. Vse je bilo prevzeto od GD Vranja Peč.

Leta 1999 je društvo postalo bogatejše za prva dva častnika.

Ob koncu leta 1999 je društvo od Gasilskega društva Kamnik dobilo rabljeno avtocisterno TAM110 – Julko, opremljeno s potrebnimi orodji in visokotlačnimi cevmi.

Ker prostori niso bili ogrevani, je bila v roku enega meseca napeljana centralna kurjava.

Ob 30-letnem jubileju gasilskega društva leta 2000 je bila izdana kronika društva.

Leta 2002 je bil sprejet predlog za spremembo pravnega naslova s številke 19 na številko Špitalič 32a.

Proti koncu leta 2004 smo obnovili ostrešje gasilskega doma.

V letu 2009 smo kupili rabljeno avtocisterno GVC 16/40 od PGD Majšperk.

Leta 2010 v spomladanskem času je bila obnovljena fasada gasilskega doma.

V mesecu maju je bila prireditev ob 40-letnici delovanja društva.

30. septembra 2011 smo v Špitalič pripeljali podvozje za novo gasilsko vozilo GVV-2, celotno novo vozilo pa 22. decembra. Uraden prevzem je bil v maju 2012.

V oktobru je bila zamenjana strešna kritina na gasilskem domu.

V letu 2013 se nam je uresničila še ena želja, in sicer nakup avtomobilske prikolice za orodje.

Leta 2015 smo od donatorja prejeli defibrator, v letu 2016 smo kupili kompresor za polnjenje jeklenk za izolirne dihalne aparate.

Leta 2018 smo se odločili za nakup nove motorne brizgalne Rosenbauer beaver 8/8.

Jeseni 2019 je bila urejena podstrešna soba.

Vse od začetka delovanja društva se je veliko dogajalo na področju preventive, gašenja in reševanja ter usposabljanja in izobraževanja članov.

Tudi mladi gasilci so bili pri svojih dejavnostih zelo aktivni.

Udeleževali smo se različnih gasilskih tekmovanj.

Društvo se je razvijalo preko več gasilskih generacij, pri čemer je vsaka pustila svoj pečat. Glavno vodilo vsem je bilo humano in nesebično delo ter pomoč bližnjemu v stiski. In prav ta miselnost ljudi društvo ohranja na trdnih temeljih.

Društvo je doživljalo vzpone in padce, vendar je uspelo obdržati skupaj prave ljudi, ki so in še vodijo društvo v nadaljnji razvoj.

V letu 2020, ob 50-letnici delovanja društva, nam je visoko zastavljene plane glede prazno-vanja pokvarila epidemija covid-19, vendar smo nekatere kljub temu uspeli realizirati. Kupili smo nov gasilski prapor, ki ga bomo uradno razvili (danes) 21. 8. 2021.

Ker spomin z leti zbledi, precej dogodkov pa dokaj hitro pozabimo, smo tudi izdali kroniko, v kateri je skupaj zbrano preteklo dogajanje in ki bo v spomin bodočim generacijam gasilcev in krajanov.

Danes je v društvo včlanjenih preko 140 članov, aktivnih in podpornih, ki se s spoštovanjem oziramo v preteklost in uspešno nadaljujemo delo v tej humani organizaciji.

Delovanje Prostovoljnega gasilskega društva Špitalič v letu 2021

Za nami je že skoraj celo leto 2021, velike načrte, ki smo si jih zastavili, nam je ponovno prekrizal virus SARS-CoV-2, tako da je bilo potrebno glede na priporočila NIJZ in GZS aktivnosti na vseh področjih prilagoditi razmeram. Kljub vsemu se je v društvu, ko je bilo le mogoče, kar dogajalo. V nadaljevanju vam bom predstavil dogodke in aktivnosti najprej na operativnem področju, potem pa še na preventivnem in družabnem področju.

V januarju smo bili s strani občana zaproseni za pomoč, ker se je zgodila prometna nesreča – vozilo zapeljalo v jarek. Šest gasilcev z GVV-2 je priskočilo na pomoč. Vozilo smo s tehničnim posegom izvlekli iz jarka. Za odvoz vozila je takoj poskrbel voznik. Regionalna cesta je bila 20 minut delno zaprta. Promet je potekal izmenično enosmerno. Poškodovanih ni bilo.

V mesecu marcu je bilo na našem območju več močnejših naliv, tako da je bilo potrebno glede na klice krajanov priskočiti na pomoč, saj so se zaradi nanosa mulja in peska zabile odtočne meteorne cevi. S »podgano« smo očistili cevi mulja in usedlin in zagotovili pretočnost. Na dveh lokacijah je sodelovalo osem gasilcev z GVV-2 in GVC 16/40.

V juniju smo z GVV-2 priskočili na pomoč na Lipovcu pri čiščenju meteorne kanalizacije s »podgano« in prebijanju zračnega žepa na dovodni cevi za vodo, ki priteka iz vodohrana. Prav tako v juniju smo z GVC 16/40 priskočili na pomoč tovarišu pri čiščenju meteornih cevi s »podgano«. V istem mesecu smo izvedli tudi dva prevoza vode z GVC 16/40.

Zaradi dolgega sušnega obdobja je v oktobru zmanjkalo vode v vodohranu v zaselku Dolina, kamor sta jo dva gasilca z GVC 16/40 dostavila trikrat.

V letošnjem letu smo do sedaj na tem področju operative opravili 50 ur, po ceniku Gasilske zveze Slovenije bi strošek ur, opreme in storitev znašal 2.438 eur.

Že v letu 2019 smo s strani civilne zaščite pridobili večjo količino UV-odpornih protipoplavnih vreč s peskom. Vreče se nahajajo skladiščene – pokrite z zeleno ponjavo pri obzidju graščine v Špitaliču in so na voljo vsem krajanom in krajanom, ko jih potrebujete za preprečitev nevarnosti. Vreče lahko sami vzamete, vendar vas naprošamo, da o tem obvestite PGD Špitalič, po končani nevarnosti pa vrnete na nazaj na svoje mesto in pokrijete s ponjavo, ker se s tem zagotovi daljša obstojnost.

Apeliram na vas, krajanke in krajan, da takoj, ko opazite nevarnost, pokličete 112 in nas aktivirate, da lahko priskočimo na pomoč.

Zapomnite si tudi gasilski rek Otona Zupančiča, ko boste ogroženi: »NE BOJ SE ZA POMOČ, MI BDIMO DAN IN NOČ«!

Ker je boljše vedno več vlagati v preventivo, izobraževanja, vaje kot v operativo, smo na tem področju zelo aktivni. Skozi leto so bile izvedene sledeče aktivnosti:

PREVENTIVA:

- preventivni ukrepi na vodotokih,
- pregled hidrantov in pripadajočih omaric,
- pregled cest za potrebe dostopov z intervencijskimi vozili,
- pregled gasilnikov.

Nosilna tematika letošnjega oktobra – meseca varstva pred požari – je bila požarna varnost v povezavi s potresom in je potekala pod sloganom »Po potresu lahko tudi zagori«.

V letošnjem letu je bil večji poudarek na osveščanju prebivalstva preko javnih občil in socialnih omrežij, kjer so se predvajale vsebine na temo meseca varstva pred požarom. Na oglasne table v kraju pa smo namestili plakate.

V mesecu februarju nam je Uprava RS za zaščito in reševanje zamenjala več kot 40 let staro sireno na stolpu našega gasilskega doma. V zimskem času nam je sirena večkrat zamrznila. Ob zagonu pri zaledenitvi je prihajalo do izpada varovalk krmiljenja in občasno tudi do izpada glavnih varovalk za objekt, posledično je prišlo tudi do drugih poškodb.

Nova sirena je elektronska, proži se neposredno iz ReCO in lahko tudi iz gasilskega doma. Na ta način se, enako kot prej, vsako prvo soboto v mesecu ob 12. uri opravlja preizkus delovanja.

Avtomatizem je tako zamenjal nadvse skrbno delo našega člana Janeza Slapnika, ki se mu za dolgoletno vestno delo iskreno zahvaljujemo.

Ugotavljamo pa zelo slabo zvočno pokrivanje našega teritorialnega območja ob proženju zvočnega alarma. Na nekaterih območjih, kjer se je stara sirena dobro slišala, nove prebivalci namreč sploh ne slišijo. Z Upravo RS za zaščito in reševanje zadevo urejamo.

Vsako prvo nedeljo v mesecu ob 10. uri poteka preizkus radijskih zvez.

IZOBRAŽEVANJA:

- obnovitvenega tečaja za prve posredovalce (PPO) se je udeležilo 10 članov in članic in ga s preverjanjem znanja na koncu tudi uspešno zaključilo ter s tem pridobilo podaljšanje licence za 1 leto,
- 2 gasilca sta se usposobila za delo z IDA,
- 1 gasilec se je usposobil za delo z motorno žago,
- 2 gasilca obiskujeta tečaj za operativnega gasilca, ki poteka v PGD Šmartno.

Tečaj IDA, 12. 3. 2021

VAJE:

V sklopu tretjih četrtkov v mesecu so potekale različne vaje za uporabo opreme in orodja, s katerim razpolagamo v orodišču.

Izvedena je bila sektorska vaja v Ravnah v organizaciji PGD Šmartno s poudarkom na izvedbi verige in gašenju gozdnega požara.

Meddruštvena vaja je potekala v organizaciji PGD Motnik v Beli. Prišlo je do požara na gospodarskem poslopiju in nevarnost širjenja požara na sosednje objekte. Izvedena je bila veriga z MB in reševanje ter gašenje iz GVC.

Društvena vaja je potekala »pri Boštjan«, kjer je prišlo do požara na gospodarskem poslopiju, požar se je širil na sosednje objekte. Izvedlo se je reševanje, gašenje in obramba ogroženih sosednjih objektov.

Sektorska vaja, 17. 9. 2021

Do konca leta imamo v planu izvedbo še vsaj ene društvene vaje ter izvedbo izobraževanj na temo posredovanja na objektih z vgrajeno sončno elektrarno in obnovitvi operativnih taktičnih postopkov.

TEKMOVANJA:

Zaradi razglašene epidemije in strogih ukrepov so se vse aktivnosti na tekmovalnem področju ustavile, prav tako je odpadlo tradicionalno občinsko gasilsko tekmovanje v začetku junija na stadionu v Mekinjah.

Člani A2 so, kolikor je bilo to le mogoče, glede na ukrepe in priporočila vlade in NIJZ, izvajali vaje in se pripravljali na državno gasilsko tekmovanje, ki je potekalo 6. junija v Celju. Zasedli so odlično 13. mesto. Člani A2 so tudi prva članska ekipa v zgodovini PGD Špitalič, ki je bila na državnem tekmovanju. Dosegli so odličen rezultat, za kar jim še enkrat čestitam!

Po poletnem premoru smo se na poveljstvu GZ Kamnik odločili, da bomo občinsko gasilsko tekmovanje – vaje za gasilske desetine –, izpeljali v jeseni, v skladu s takratnimi priporočili in navodili NIJZ.

Z našega društva se je tekmovanja 2. in 3. oktobra udeležilo devet enot, od tega tri pionirske, ena mladinska, tri članske A in dve članski B.

V soboto so iz našega društva nastopile štiri ekipe: pionirji 1 – 7. mesto, pionirji 2 – 8. mesto, pionirke – 4. mesto, mladinci – 5. mesto.

Na stopničke se sicer niso uvrstili, vendar že to, da smo nastopili s kar štirimi enotami, je za naše društvo velik uspeh.

V nedeljo je iz našega društva nastopilo 5 ekip: člani A2 – 1. mesto, člani A1 – 3. mesto, članice A – 1. mesto, članice B – 2. mesto, člani B – 10. mesto. Ponosno smo domov prinesli štiri pokale.

člani A1

člani A2

člani B

25. septembra je v Špitaliču potekalo tekmovanje v rolanju za gasilsko mladino GZ Kamnik in GZ Komenda.

Mladi gasilci iz našega društva so osvojili kar štiri medalje:

- pionirke: Eva Hribar – 1. mesto, Zala Zabavnik – 3. mesto (Nastopili sta še Mateja Pančur in Rebeka Mošnik.);
- pionirji: Rok Pančur – 1. mesto (Nastopil je še Lenart Mošnik.);
- mladinke: Tjaša Učakar – 3. mesto;
- osvojili so tudi 1. mesto v seštevku društev in prehodni pokal.

DRUŽABNI DOGODKI:

Naj omenim še nekaj družabnih dogodkov, ki so se odvili v letošnjem letu.

V marcu so člani A1 postavili mlaj za 40 let Srečotu.

V aprilu je naša blagajničarka Darinka praznovala 60 let. Udeležili smo se prevzema novega gasilskega vozila GVC 16/25 PGD Nevlje.

V skladu s priporočili GZS smo izvedli prvomajsko budnico po našem požarnem okolišu z GVC 16/40. Predvajali smo pesmi godb in pozdravni nagovor ob prazniku. Prav tako v maju so člani A1 postavljali mlaj ob 40-letnici Sašu.

V juliju je 30 let praznovala članica Tanja, članice A so ji postavile mlaj.

V avgustu smo kljub omejitvam uspešno izpeljali prireditev ob 50-letnici delovanja društva.

V septembru smo se udeležili prevzema novega gasilskega vozila GCGP-1, 110-letnice delovanja društva in otvoritve prizidka k obstoječemu gasilskemu domu PGD Trojane.

V oktobru so člani A1 postavili mlaj ob 40-letnici Silvu.

Ob zaključku lahko rečem, da smo bili kljub težkim časom, ki nam jih je prinesel virus SARS-CoV-2, in prilagoditvi življenja ter aktivnosti ukrepom in priporočilom NIJZ in navodilom GZS v društvu zelo aktivni. V letu, ki se počasi izteka, smo kljub omejitvam opravili krepko čez 2500 prostovoljnih ur dela na področju preventive, usposabljanja, tekmovanj in intervencij.

Pohvalil bi dobro udeležbo na operativnih vajah in usposabljanjih z vrst članic in apeliral, da se še bolj aktivno udeležujete aktivnosti tretjih četrtkov in pridete tudi tisti operativci in operativke, ki se še niste nikoli udeležili, saj je poznavanje lastne opreme in orodišča ključ do uspešno izvedene in hitre intervencije ter vzdrževanje operativne usposobljenosti na visokem nivoju.

Še enkrat bi se zahvalil vsem staršem, ki ste spodbujali in vozili svoje otroke na vaje, saj je mladina ključna za nadaljnji obstoj ter napredek društva. Prav tako bi se zahvalil vsem, ki ste sodelovali na tekmovanju, saj smo imeli najštevilčnejšo zastopanost v GZ Kamnik in seveda za odlične dosežke ekip ter pokale, ki ste jih dosegli ter dodali v našo bogato zbirko.

V upanju, da se bo stanje z virusom SARS-CoV-2 čim prej končalo in da bomo lahko zaživel kot običajno, vas lepo pozdravljam z gasilskim pozdravom: Na pomoč!

Tomaž Zabavnik VGČ II. st., poveljnik PGD Špitalič

Državno gasilsko tekmovanje

V nedeljo, 6. junija 2021, je v Celju na Stadionu Kladivar potekalo državno gasilsko tekmovanje za članske enote, na katerega so se prvič uvrstili tudi naši člani A2, ki imajo na področju tekmovanj že ogromno izkušenj. Redno se udeležujejo tako imenovane zimske lige ter vseh ostalih tekmovanj. Po vsem vloženem času, trudu in nenazadnje tudi dobri volji, ki je še kako potrebna na tekmovanjih, so si zaslužen priporili mesto na državnem tekmovanju.

Fantje so kar štiri mesece prej pridno trenirali in se pripravljali na tekmovanje in za vaje porabili 133 ur. Za kar se da najboljše rezultate so za pomoč pri enodnevnem treningu za štafeto poklicali tudi Jolando Čeplak, ki jim je pomagala in pokazala, kako se kondicijsko najboljše pripraviti.

Ker pa nesreča nikoli ne počiva, se je eden od fantov v zadnjem tednu na skupnem treningu poškodoval in zaradi tega ni mogel na tekmovanje. Na hitro so morali najti menjavo in tako na pomoč poklicali eno od punc članic A, ki pa je svojo vlogo odlično izpeljala.

Tako so na tekmovanju močne konkurence osvojili več kot odlično 13. mesto od 47. ekip iz celotne Slovenije.

Urša Železnik

Špitavska mladina = gasilska mladina

V našem kraju je skupnost zelo povezana. Dejavni smo na mnogih področjih: turizem, šport, kultura, predvsem pa v gasilstvu. Lahko bi rekli, da skoraj ni gospodinjstva, v katerem ne bi bila vsaj ena oseba vključena v gasilsko aktivnost. Iz naslova pa lahko razberemo, da je tudi mladina v našem kraju tesno povezana z gasilstvom. Ker skoraj ni otroka, ki ne bi bil član gasilskega društva, se aktivnosti za mladino v veliki meri izvajajo ravno na tem področju.

Lepo je videti, da je v Špitaliču z vsakim letom več otrok. Za letošnje leto lahko trdimo, da jih je v društvu včlanjeno rekordno število, nekaj čez 40. Ker si zelo prizadevamo, da mladino v takem velikem številu ohranimo, jih vse bolj vključujemo v delovanje našega društva. Udeležujemo se raznih tekmovanj, prireditev, vaj ter seveda tudi druženja nasploh.

V tem in v prejšnjem letu je tako nam kot tudi vsem drugim preglavice povzročila epidemija. Naše delovanje je v veliki meri precej omejila, ne pa tudi popolnoma zaustavila. Vseh tekmovanj in aktivnosti, ki jih vsako leto, letos žal ni bilo možno izvesti, vendar pa nam jih je nekaj le uspelo.

Ko se je spomladi stanje pričelo umirjati, smo nemudoma sklicali mladino in pričeli s težko pričakovanimi gasilskimi vajami. Vaje so potekale dvakrat tedensko. Učili smo se osnov gasilstva, izvajali gasilske vaje ter, najpomembnejše, se družili. Na koncu pa smo zaključili še s piknikom, na katerem ni manjkalo iger in dobre volje.

Prvo tekmovanje, ki smo se ga udeležili in kot društvo tudi gostovali, je bilo v rolanju. Tekmovanje smo izpeljali v zelo velikem številu kljub ukrepom, ki smo jih seveda upoštevali že pri sami organizaciji tekmovanja. Rezultati naših otrok pa so bili izjemni.

Naslednje je bilo gasilsko občinsko tekmovanje, ki je potekalo v začetku meseca oktobra. Tako otroci kot tudi vse ostale ekipe smo dosegli zavidljive rezultate. Tekmovalni vikend pa smo zaključili z zasluženim piknikom za vse gasilce.

pionirji 1

pionirji 2

pionirke

mladinci

Da pa ne govorimo samo o tem, kako trenirajo in se učijo, lahko nekaj besed namenimo tudi njihovem »gasilskemu dopustu«. Po kar letu in pol smo gasilci iz GZ Kamnik in GZ Komenda organizirali in odpeljali našo mladino na morje na Debeli Rtič. Ni bilo tako kot vsako leto, ko smo hodili v Savudrijo, toda potrudili smo se, da nam je bilo ravno tako lušno! To je nekako nagrada za ves trud, ki so ga vložili čez leto. Letos smo tako na morje odpeljali kar 15 navihanih mladih Špitalcev in Špitalk. Na letovanju se družimo in zabavamo ob raznoraznih igrah na gasilsko tematiko, sončimo, plavamo, naši otroci pa, kot to znajo, tudi malo ponagajajo mentorjem. Letovanje je za otroke super izkušnja in vsakič se ga z veseljem ponovno udeležijo.

Naši otroci seveda ne manjkajo tudi na bolj formalnih dogodkih. Tako so se v mesecu avgustu v gasilskih delovnih oblekah, kot pravi gasilci, udeležili prireditve ob 50-letnici našega društva.

Poleg gasilstva je mladini v današnjem času zelo pomembno, da ohranjamo čisto okolje. S tem namenom so se tudi udeležili čistilne akcije. Mislim, da so lahko vzgled starejšim generacijam na področju okoljevarstva.

Letos se je veliko otrok udeležilo tudi vsakoletne strokovne ekskurzije, organizirane s strani ŠKT ter PGD.

Če nam bo epidemiološka slika dopuščala, imamo v našem kraju željo izpeljati še nekaj aktivnosti. Ena izmed teh aktivnosti je miklavževanje. Otroci za ta dogodek že pridno vadijo, saj so tudi vključeni v program prireditve.

Leto 2021 je bilo zelo zanimivo leto, polno izzivov. Brez pomoči sokrajanov, gasilcev ter mentorjev mladine, aktivnosti na področju mladine ne bi bilo možno izvajati v tolikšni meri.

Upam, da bodo otroci tudi v prihodnosti tako navdušeni nad gasilstvom ter da se bodo še naprej udeleževali aktivnosti v kraju in tako še bolj utrdili povezanost v naši skupnosti.

Vesna Vrhovnik, predsednica komisije za mladino PGD Špitalič

Članice PGD Špitalič v letu 2021

Leto 2021 ni bilo kaj dosti drugačno od leta prej. Še vedno smo se vsi skupaj soočali s covidom-19 in ukrepi, povezanimi z njim. A kljub temu so se čez leto ukrepi toliko sprostili, da smo se tudi članice lahko podružile, se povesele in sodelovale v društvu. Nekatera srečanja so kljub vsemu žal odpadla in se jih veselimo v prihodnje.

Izvajali so se različni tečaji. Tečaja za izolirni dihalni aparat v Pekrah sta se udeležila dva člana PGD Špitalič. Od tega ena članica, prva v društvu z opravljeno specialnostjo IDA.

Udeležile smo se tudi obnovitvenega tečaja za prve posredovalce v Kamniku.

V društvu bo v mesecu decembru organizirano tudi izobraževanje o radijskih zvezah. Ker se nam vsako leto pridruži več članic, nam bo omenjeno izobraževanje še kako prav prišlo ob intervencijah. Kljub temu si želimo, da bi bilo le-teh čim manj.

Z veseljem pa smo se udeležile društvene vaje v Špitaliču, meddruštvene vaje s PGD Motnik in sektorske vaje v PGD Šmartno.

Leto 2021 je bilo za naše društvo posebno tudi zato, ker smo priredili slovesnost ob

Meddruštvena vaja, 30. 10. 2021

50-letnici društva. Prostovoljno gasilsko društvo PGD Špitalič je sicer svojo 50-letnico delovanja obeleževalo že leto prej. Vendar zaradi že zgoraj omenjenih ukrepov žal nismo mogli proslaviti delovanje društva v tako velikem številu. Letos, 21. avgusta, nam je uspelo izpeljati že dolgo pričakovano slovesnost in tudi članice smo ogromno pripomogle k organizaciji dogodka. Več o slovesnosti si lahko preberete v članku Slovesnost ob 50-letnici delovanja društva PGD Špitalič.

Skozi leto smo se podružile tudi ob okroglih obletnicah naših članic, članice pa smo obiskale tudi ob drugih priložnostih, kot npr. rojstvo otrok. Skupaj smo se povesele tudi na enodnevnem društvenem izletu v Goričko/Prekmurje.

Bile smo prisotne na občnem zboru PGD Špitalič ter Skupščini GZ Kamnik v Šmarci, pomagale smo pri organizaciji in izvedbi tekmovanja v rolanju za gasilsko mladino.

V letošnjem letu smo se odlično izkazale na občinskem gasilskem tekmovanju na stadionu v Mekinjah. Kljub neštetim menjavam v obeh desetinah članic, sta obe desetini prinesli pokal v društvo. Članice B so se uvrstile na odlično 2. mesto, članice A pa na 1. mesto. Omenjeni rezultati so odraz predhodnih vaj in kar nekaj preživetih ur v gasilskem domu in pred njim. Ena članica pa se je z ekipo članov A2 udeležila tudi državnega tekmovanja v Celju.

Pred kratkim smo ponovno pričele tudi z vajami za pokalno tekmovanje v spajanju sesalnega voda – zimska liga, za leto 2022.

članice A

članice B

Urša Baloh, predsednica komisije za članice PGD Špitalič

KO SRCE NEPRAVILNO BIJE

Za srce lahko poskrbite z redno telesno aktivnostjo, srcu prijazno dieto, z vzdrževanjem primerne telesne teže in z zavestnim zmanjševanju stresa oziroma z rednim sproščanjem. Vsem starejšim od 65 let se svetuje redne obdobjne kontrole krvnega tlaka in pulza, kontrola krvnega sladkorja, ob slabem počutju pa pregled pri osebnem zdravniku.

Izmerite si srčni utrip

Normalen srčni utrip je običajno v mejah od 60 do 100 utripov na minuto. Srce v tem času uravnava hitrost potovanja krvi po telesu in prečrpa določeno količino krvi. Kadar srce bije neprimerno hitro (tahikardija) ali počasi (bradikardija), govorimo o motnji srčnega utripa ali aritmiji.

Srčni utrip si lahko izmerite sami. Za merjenje boste potrebovali uro. Srčni utrip je potrebno meriti v mirovanju. Merjenje utripa poteka preprosto – s pritiskom prstov na notranji strani zapestja ali na vratno arterijo. Pomagate pa si lahko tudi z različnimi elektronskimi pripomočki.

Merjenje utripa na notranji strani zapestja

Merjenje utripa s pritiskom na vratno arterijo

Prepoznajte motnjo srčnega utripa, ki lahko vodi v možgansko kap

Srčni utrip občasno zaniha vsakomur, a nereden srčni utrip je lahko pokazatelj resne motnje srčnega utripa – atrijske fibrilacije. Pri atrijski fibrilaciji gre za popolnoma nepravilno krčenje, oziroma migetanje preddvorov (atrijev), kar pokaže nereden srčni utrip z nihajočo frekvenco. Zgodnje odkrivanje atrijske fibrilacije je izjemnega pomena, saj jo zaradi nejasnih ali neznačilnih simptomov zdravniki pogosto odkrijejo šele pri prvih težavah, ki jih povzroči, na primer ob možganski kapi. Atrijska fibrilacija je najpogostejša motnja srčnega utripa pri odraslih, a tudi številni mladi se možganski kapi ne morejo izogniti.

Nastane zaradi nenormalnega prevajanja električnega impulza v zgornji polovici srca, zaradi česar krčenje zgornje in spodnje polovice srca ni več usklajeno, kar pogojuje nastanek krvnih strdkov. Ti na poti po vratnih žilah v možgane zamašijo eno ali več arterij in povzročijo možgansko kap, kar ima lahko za posameznika ali njegove bližnje hude posledice. Višja kot je frekvenca srca, manj učinkovito je krčenje srca in več simptomov ima bolnik. Če je napad nerednega bitja srca dovolj dolg, ga je mogoče dokazati z EKG. Najpogostejša je ishemična možganska kap, ki jo lahko zdravimo s trombolizo (raztapljanje krvnega strdka), če pride bolnik pravočasno v bolnišnico. Čas za pričetek zdravljenja z raztapljanjem krvnega strdka je samo 4,5 ure, zato velja možganska kap za urgentno stanje.

Atrijska fibrilacija kar za petkrat poveča možnost nastanka možganske kapi. Rehabilitacija po preboleli možganski kapi je dolgotrajna in zahtevna, neredko pa bolniki po kapi potrebujejo trajno pomoč.

Znaki atrijske fibrilacije:

- hitro in neredno bitje srca,
- stiskanje v prsnem košu,
- pomanjkanje zraka,
- omotica,
- slabo počutje in
- zmanjšana telesna zmožnost.

Treba je vzpostaviti in vzdrževati normalen srčni ritem. Pri tem so vam lahko v pomoč zdravila, srčni spodbujevalnik, kateterska ablacija ali elektrokardioverzija. Kot preventivo se lahko uporabi tudi zdravila za redčenje krvi, ki zmanjšujejo nastanek krvnih strdkov, zmanjšujejo sposobnost koagulacije krvi, kar pomaga preprečevati nastanek krvnih strdkov v srčnem predvoru in s tem zmanjšuje tveganje nastanka kapi zaradi atrijske fibrilacije.

Kako si pomagati ob atrijski fibrilaciji?

Če nenadoma začutite močno in hitro bitje srca, si lahko pomagate s pihanjem v prazno vrečko, lahkim pritiskom na zaprte oči in močenjem obraza z mrzlo vodo. Našteto izvajajte sede in počasi. Zelo pomembno je, da prizadetemu ne dajete zdravil, ki jih ima za aritmijo predpisane nekdo drug, ker je to lahko zelo nevarno. Če bolnik izgubi zavest in neha dihati, pričnite s temeljnimi postopki oživljanja. Bolnika brez zavesti, ki sam diha, pa je potrebno namestiti v položaj za nezvestne.

Poskušajte se izogniti dejavnikom, ki lahko sprožijo epizodo atrijske fibrilacije. Dejavniki, na katere lahko vplivamo, so:

- fizična aktivnost,
- prehrana in
- omejitev uživanja alkohola.

Ukrepi, kot so opustitev kajenja, omejitev uživanja maščob in fizična aktivnost zmanjšajo tveganje srčno-žilnih obolenj, kar posledično zmanjša tudi tveganje pojava atrijske fibrilacije. Tudi s pomočjo zdravil lahko dosežete zmanjšanje števila epizod atrijske fibrilacije.

Prepoznavajte znake možganske kapi in hitro ukrepajte

Prva pomoč je za uspešno zdravljenje bistvenega pomena, saj so sicer posledice lahko usodne. Najbolj preprosto in zanesljivo prepoznamo znake kapi s pomočjo besede GROM:

REŠI ŽIVLJENJE BOLNIKOM Z MOŽGANSKO KAPJO!

PREPOZNAJ ZNAKE GROM

POKLIČI 112

G

GOVOR

Neustrezen,
zatikajoč, slabo
razumljiv govor.

R

ROKA

Šibka
roka
ali noga.

O

OBRAZ

Na obrazu
povešen
ustni kot.

M

MINUTE

Vsaka
minuta
šteje!

**OB KATEREMKOLI ZNAKU TAKOJ POKLIČI 112.
SPOROČI, DA SUMIŠ NA MOŽGANSKO KAP.**

www.GROMminute.si

ZA SRCE
INŠTITUT ZA ZDRAVJE IN VARNOSTNO ŽIVLJENJE

Alojzija Lipovšek

Viri slik in besedilo povzeto po:

- <https://vizita.si/bolezni/srcno-zilne-bolezni/kaj-o-nasem-zdravju-pove-srcni-utrip.html> (dostop: 5. 11. 2021)
- <https://vizita.si/bolezni/srcno-zilne-bolezni/atrijska-fibrilacija-srcni-utrip.html> (dostop: 5. 11. 2021)
- <http://www.maga.si/si/projekti/Bayer-Merite-utrip-srca?cid=82> (dostop: 5. 11. 2021)
- <https://www.gromminute.si/> (dostop: 5. 11. 2021)

NA KRATKO O CEPIVIH

UVOD

Imunski odziv je bistven za preprečevanje predvsem virusnih okužb, pa tudi nekaterih bakterijskih, zmanjša pa tudi sprejemljivost ali izzove nesprejemljivost (imunost) za ponovne okužbe. Naravno pridobljena imunost po preboleli infekcijski bolezni ima pomanjkljivosti; človek jo pridobi v poteku dolge in težke bolezni ter pogosto ni zadostna niti dolgotrajna, zato so pogoste ponovne okužbe z enakimi mikroorganizmi.

S cepljenjem skušamo doseči specifično imunost pri zdravih osebah in tako preprečiti razvoj določene infekcijske bolezni kasneje v življenju. Umetno pridobljeno imunost izzovemo tako, da v telo vnesemo oslabiljene ali uničene mikroorganizme ali njihove sestavine, ki jih imenujemo cepiva. (1)

Po cepljenju se pri cepljeni osebi vzpostavi individualna imunost, tj. solidna odpornost proti določeni bolezni. S cepljenjem ciljne skupine pa se, pri nekaterih nalezljivih boleznih, ki se prenašajo samo s človeka na človeka, vzpostavi tudi kolektivna imunost, če se doseže zadostna precepljenost. Cepiva na ta način posredno ščitijo tudi druge ljudi, ki so dovzetnejši za zadevno bolezen. Sem spadajo dojenčki, otroci, starostniki, osebe z oslabeлим imunskim sistemom, bolniki z rakavimi obolenji in ljudje, katerih iz medicinskih razlogov ni mogoče cepiti. To pomeni, da imajo ljudje, ki se ne morejo cepiti (npr. so premladi ali imajo alergijo na sestavine v cepivu), koristi od cepljenja drugih ljudi, saj se s tem omeji širjenje bolezni v skupnosti.

Da se doseže dovolj visoka precepljenost, mora obstajati dovolj visoka stopnja zaupanja in prepoznati se mora dobrobit, da cepljenje hkrati zavaruje zdravje posameznika in skupnosti. Vsekakor pa je treba vrednost cepljenja, to je ravnotežje med koristjo in tveganjem, oceniti s perspektive posameznika in populacije. Posameznika, ki naj bi bil cepljen, po navadi zanimata njegova korist in morebitno tveganje, program cepljenja pa je poleg posameznika usmerjen tudi v populacijo, za dobrobit vseh, zato je cepljenje hkrati pravica in dolžnost posameznika.

Po ocenah Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) in drugih strokovnih virov s cepljenjem otrok po svetu preprečimo 2,5 milijona žrtev na leto. (3)

VRSTE CEPIV

Cepiva delimo na:

- **Inaktivirana cepiva;** mikroorganizme obdelujejo s kemičnimi sredstvi, tako da niso več kužni, izzovejo pa imunski sistem v našem telesu (npr. cepivo proti otroški paralizi, gripi, hepatitisu A, steklini, klopnemu meningoencefalitisu). (1)
- **Živa cepiva;** večina teh cepiv je iz oslabiljenih mikroorganizmov, ki se po vnosu v telo razmnožujejo in spodbujajo imunski odziv, ne povzročajo pa bolezenskih znakov. So najuspešnejša cepiva, saj močno in dolgo časa spodbujajo imunski odziv, zato je potrebna količina virusa manjša, s tem je manjša tudi cena. Z njimi so izkoreninili črne koze in zmanjšali pogostost otroških virusnih bolezni (otroška paraliza, ošpice, rdečke in mumps, rotavirus). (1, 2)
- **mRNA cepiva;** ob cepljenju se proizvedejo proteini, ki sprožijo imunski odziv. Ne vsebujejo živega virusa. Primer so cepiva proti COVID-19 (Pfizer, Moderna). (2)
- **Cepiva iz delcev mikroorganizmov** (npr. ovojnica, kapsida, proteini, polisaharidi). Ker ta cepiva vsebujejo specifične in ključne dele mikroorganizma, sprožijo močan imunski odziv. Primer je cepivo proti *Haemophilus influenzae* tip B, hepatitisu B, HPV, oslovskemu kašlju, pnevmokoknim in meningokoknim okužbam. (2)
- **Toksoidna cepiva** vsebujejo toksin (škodljiv produkt), ki ga proizvaja mikroorganizem, ki bolezen povzroča. Imunski sistem je tako usmerjen proti toksinu, ki dejansko povzroča bolezen, in ne proti samemu mikroorganizmu. Primer je cepivo proti davici in tetanusu. (2)
- **Vektorska cepiva** vsebujejo spremenjeno različico drugega virusa kot prenašalca, ki dostavi zaščito (npr. virus gripe, adenovirus). Primer so cepiva proti COVID-19 (AstraZeneca, Johnson&Johnson). (2)

SESTAVINE CEPIV

Cepiva poleg enega ali več antigenov vsebujejo tudi druge sestavine. Mednje sodijo:

- adjuvansi: snovi, ki spodbudijo imunski odziv na cepivo, zaradi česar je ta močnejši, hitrejši in trajnejši (na primer aluminij);
- pomožne snovi: neaktivne sestavine, kot so voda, natrijev klorid (sol) ter konzervansi ali stabilizatorji, ki so namenjeni temu, da ostane cepivo med shranjevanjem nespremenjeno in aktivno.

Te snovi so pod stalnim nadzorom in so v cepivih prisotne v količinah, za katere je bilo dokazano, da so varne. Regulativni organi preverjajo, ali koristi teh sestavin odtehtajo tveganja morebitnih reakcij nanje.

V cepivih se lahko v sledovih nahajajo tudi druge snovi, ki se uporabljajo v proizvodnem procesu, kot sta na primer ovalbumin (beljakovina v jajčnem beljaku) ali neomicin (antibiotik).

Sestavine cepiv so navedene v informacijah o cepivu, ki jih prejmejo zdravstveni delavci in bolniki. Tako bo na primer v navodilu za uporabo navedeno, ali so potrebni previdnostni ukrepi za uporabo cepiva pri ljudeh z določenimi alergijami, na primer pri ljudeh z alergijo na jajca, kadar gre za cepiva, ki vsebujejo jajca v sledovih. (3)

UČINKOVITOST CEPIV

Učinkovitost cepiva je odvisna od njegove zmožnosti, da prepreči določeno bolezen. Kadar se cepiva uporabijo pravilno, učinkovito preprečujejo bolezni in zaščitijo prebivalstvo.

Cepiva niso enako učinkovita pri vseh cepljenih osebah. Učinkovitost pri posameznikih je odvisna od številnih dejavnikov:

- njihove starosti,
- drugih bolezni ali motenj, ki jih lahko imajo,
- časa, ki je pretekel od cepljenja,
- predhodnega stika z boleznijo,
- načina dajanja cepiva,
- cepiva samega.

Cepivo proti ošpicam, mumpsu in rdečkam (OMR) je na primer zelo učinkovito pri preprečevanju bolezni, saj običajno daje doživljenjsko zaščito in 97–99 % zdravih otrok, ki prejmejo dva odmerka, zaščiti pred ošpicami.

V nekaterih primerih lahko posameznik še vedno zboli, čeprav je bil cepljen s priporočljivimi odmerki cepiva. Do tega pride, kadar oseba ne razvije zadostne zaščite proti bolezni ali ker se imunost s časom zmanjšuje. Vendar se v teh primerih **simptomi pri posameznikih običajno pojavijo v blažji obliki**, kot če ti ne bi bili cepljeni. **Prav tako obstaja manjša verjetnost, da bodo okužili druge.** (4)

CEPLJENJE V SLOVENIJI

Sistematično cepljenje v Sloveniji se je začelo proti črnim kozam, in sicer že okoli leta 1800. Pred drugo svetovno vojno, že leta 1937, smo se cepili proti davici. Leta 1948 se je začelo cepljenje proti tuberkulozi, nato leta 1951 proti tetanusu in leta 1959 proti oslovskemu kašlju ter leta 1957 proti otroški paralizi, ki je obvezno od leta 1965. Že leta 1968 je postalo obvezno cepljenje proti ošpicam, najprej z enim odmerkom. Leta 1972 smo pričeli deklince cepiti proti rdečkam. Od leta 1990 je to cepljenje obvezno tudi za dečke.

Strategijo obvladovanja ošpic z dvema odmerkoma cepiva smo uvedli med letoma 1974 in 1979 (skupaj z začetkom cepljenja proti mumpsu). Sedaj cepimo tudi proti *Haemophilus influenzae* tipa B, pnevmokoknim okužbam, klopnemu meningoencefalitisu, steklini, rumeni mrzlici, tifusu, hepatitisu A in B, noricam, rotavirusu, humanim papilomskim virusom.

V Sloveniji imamo dokaj visok delež cepljenih oseb proti nalezljivim boleznim, zato se nekatere od njih (davica, otroška paraliza, rdečke) v našem prostoru ne pojavljajo več. Če bi se precepljenost znižala, bi se te bolezni lahko začele ponovno pojavljati in širiti ter povzročati

epidemije, kot se dogaja v nekaterih evropskih državah, kjer se zadnja leta srečujejo z epidemijami ošpic. (5)

KOLENDAR CEPLJENJA OTROK

NALEZLJIVE BOLEZNI, KI JIH PREPREČUJEMO S CEPLJENJEM

Prvo in drugo leto starosti	
3 mesece	davica, tetanus, oslovski kašelj, Hib, otroška paraliza, hepatitis B (1. odmerek) pnevmokokne okužbe (1. odmerek)
5 mesecev	davica, tetanus, oslovski kašelj, Hib, otroška paraliza, hepatitis B (2. odmerek) pnevmokokne okužbe (2. odmerek)
11 do 18 mesecev	ošpice, mumps, rdečke (1. odmerek) davica, tetanus, oslovski kašelj, Hib, otroška paraliza, hepatitis B (3. odmerek) pnevmokokne okužbe (3. odmerek)
Tretje leto starosti	
3 leta	klopni meningoencefalitis (3 odmerki)
Pred vstopom v šolo	
5 do 6 let	ošpice, mumps, rdečke (2. odmerek) hepatitis B* (1. in 2. odmerek)
Po vstopu v šolo	
1. razred OŠ	hepatitis B* (3. odmerek)
3. razred OŠ	davica, tetanus, oslovski kašelj (4. odmerek)
6. razred OŠ	HPV (za dekleta 1. in 2. odmerek)
Ob sistematskem pregledu v srednji šoli	tetanus (5. odmerek)

* Cepljenje z monovalentnim cepivom proti hepatitisu B se opravi pri otrocih, ki so bili cepljeni s 5-valentnim cepivom proti davici, tetanusu, oslovskemu kašlju, otroški paralizi in okužbam s hemofilusom influence tipa b.

**Nacionalni inštitut
za javno zdravje**

Pripravi: Center za nalezljive bolezni
Izdal: Nacionalni inštitut za javno zdravje
Oblikovanje: Laura Tratnik Belopavlovič
Foto: Buenos Dias
Tisk: Tisk Žnidarič d.o.o.
Izdaja: november 2019

Vir:

- NIJZ, 17. 1. 2020. Koledar cepljenja predšolskih in šolskih otrok v Sloveniji [internet]. Dostopno na: <https://www.nijz.si/sl/koledar-cepljenja-predsolskih-in-solskih-otrok-v-sloveniji> [15. 11. 2021]

CEPIVA PROTI COVID-19

Trenutno dostopna cepiva v Sloveniji so Comirnaty, Moderna in AstraZeneca. Začasno je zaustavljeno cepivo proizvajalca Johnson&Johnson.

Ime zdravila	Proizvajalec	Tip cepiva	Učinkovitost	Razmik	Starost
Comirnaty	Pfizer/BioNTech	mRNK	cca. 95 %	21 dni	12 let +
Spikewax	Moderna	mRNK	cca. 95 %	28 dni	12 let +
Vaxzevria	AstraZeneca	vektorsko DNA	cca. 60 %	4-12 tednov	18 let+
Janssen	Johnson&Johnson	vektorsko DNA	cca. 67 %	1 odmerek	18 let +

Tabela: Primerjava cepiv proti COVID-19 ((6), (7), (8), (9)).

mRNK cepiva vsebujejo delček genskega zapisa virusa SARS-CoV-2, ki vsebuje zapis za specifičen antigen (npr. beljakovina S, ki jo virus uporablja za vezavo in vstop v človeške celice). Telesne celice nato s pomočjo tega genskega zapisa proizvedejo antigen, ki v telesu izzove imunski odziv. Prednost tega pristopa je relativna enostavnost obsežne proizvodnje cepiva. (6)

Vektorsko DNA-cepivo vsebuje za človeka nenevaren virus (vektor, npr. adenovirus), ki ne more povzročiti bolezni. Vanj vstavijo genski zapis za antigen SARS-CoV-2 (npr. za beljakovino S). Po cepljenju se genski zapis za antigen virusa SARS-CoV-2 prenese v celice v telesu. Celice zapis uporabijo za tvorbo beljakovine S, ki izzove imunski odgovor pri osebi.

Prednost takšnih cepiv je dobra stimulacija imunskega sistema, kar omogoča močnejšo in dolgotrajnejšo zaščito. Ker pa je vektor za vnos v celico virus, lahko pri osebah, ki so že razvile zaščito proti temu virusu, pride do imunskega odziva na vektor namesto na antigen povzro-

čitelja bolezni, kar lahko zmanjša učinkovitost cepiva. (7)

Cepivo Comirnaty je okoli 95-odstotno učinkovito teden dni po tem, ko prejmemo dva odmerka v razmiku 21 dni. Zaščita je vzpostavljena sedem dni po drugem prejetem odmerku. (8)

Cepivo proizvajalca Moderna je okoli 95-odstotno učinkovito dva tedna po tem, ko prejmemo dva odmerka v razmiku 28 dni. Zaščita je vzpostavljena štirinajst dni po drugem prejetem odmerku. (6)

Cepivo proizvajalca AstraZeneca je okoli 60-odstotno učinkovito po tem, ko prejmemo dva odmerka v razmiku od 28 do 84 dni (4 do 12 tednov). Zaščita je vzpostavljena enaindvajset dni po prvem prejetem odmerku. (7)

Cepivo Janssen je okoli 67-odstotno učinkovito po tem, ko prejmemo en odmerek cepiva. Zaščita se vzpostavi štirinajst dni po prvem prejetem odmerku. (9)

Vir: Delo, 24. 2. 2021. Dva odmerka. [internet]
Dostopno na: Dva odmerka - Delo [15. 11. 2021]

Viri:

- S. Koren, T. Avšič Županc, B. Drinovec, J. Marin, M. Poljak. 2011. Splošna medicinska virologija. Ljubljana. Medicinski razgledi.
- Office of Infectious Disease and HIV/AIDS Policy (OIDP), april 2021. Vaccine Types [internet]. Dostopno na: <https://www.hhs.gov/immunization/basics/types/index.html> [15. 11. 2021]
- NIJZ, 2021. Sestavine cepiv. [internet]. Dostopno na: <https://www.cepimose.si/cepljenje-proti-covidu-19/o-cepljenju/> [15. 11. 2021]
- NIJZ, 2021. Učinkovitost cepiv. [internet]. Dostopno na: <https://www.cepimose.si/cepljenje-proti-covidu-19/o-cepljenju/> [15. 11. 2021]
- NIJZ, 2021. Cepljenje v Sloveniji. [internet]. Dostopno na: <https://www.cepimose.si/cepljenje-proti-covidu-19/o-cepljenju/> [15. 11. 2021]
- NIJZ, 2021. Cepivo proizvajalca Moderna. [internet]. Dostopno na: <https://www.cepimose.si/cepljenje-proti-covidu-19/informacije-o-cepivih/cepivo-moderna/> [15. 11. 2021]
- NIJZ, 2021. Cepivo proizvajalca AstraZeneca. [internet]. Dostopno na: <https://www.cepimose.si/cepljenje-proti-covidu-19/informacije-o-cepivih/cepivo-astrazeneca/> [15. 11. 2021]
- NIJZ, 2021. Cepivo Comirnaty proizvajalca Pfizer/bioNTech. [internet]. Dostopno na: <https://www.cepimose.si/cepljenje-proti-covidu-19/informacije-o-cepivih/comirnaty> [15. 11. 2021]
- NIJZ, 2021. Cepivo Comirnaty proizvajalca Johnson & Johnson. [internet]. Dostopno na: <https://www.cepimose.si/cepljenje-proti-covidu-19/informacije-o-cepivih/comirnaty> [15. 11. 2021]

Maja Drolc Golob

*Pevci Društva upokojencev Motnik-Špitalič na reviji pevskih zborov v Bohinjski Bistrici, 18. 8. 2021
(foto: Mihela Urankar)*

*Prižig kope na Lipovcu, 20. 8. 2021
(foto: Miro Pivar)*

*Slovesnost ob 50-letnici PGD Špitalič, 21. 8. 2021
(foto: Damjan Jeglič)*